

המחצית

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על "המצפה" עם
ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין 3.50
לחצי שנה 1.75
לרבע

באשכנז:
לשנה 8. — כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנשאים
לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.
גליון בודד 12 קרר.
מבחינים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטריצה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 18 Maja 1906.

גליון כ

הראאה. כ"ג אייר תרס"ו.

נשמעה עוד מלה על אדות בטול הגזרות הרעות
ההלכות על היהודים, אין צירי הדומא מעלים כלל
על הלב, כי לא מן המדה הוא, שהיהודים, שסבלו
יותר מכל ממשלת הבורוקרטיה, שעמדו בטורה
הראשונה במלחמת ההרות, שמסרו נפשם על ישועת
העם הרוסי, שהביאו את כל העמ היהודי בסכנה
בשביל טובת כלל הממלכה, כי העם הזה היה גם
עתה נבדל לעתה מכל העמים יושבי רוסיא.

אך בעוד שהעם הרוסי לא יכול למצער להעזי
פנים בעת הכהירה ויתן ליהודים לכהר באי-כהם
לדומא במקום שהם הרוכ, הנה העם הפולני מצא
„עוז“ בלב, להעזי גם בזה ויקם בגלוי כאיש אחד,
לבלי תת ליהודים לכהר אף ציר אחד בארץ פולן,
שהם שם י"ד אהווים ממאה כיושבי הארץ, ואף
לא בווארשא הקהלה הגדולה בכל אירופה, שהיהודים
שם החלק השלישי מכל יושבי העיר ונוטאים בעול
המסים יותר מיתר אנשי העיר והם עומדים שם
בראש התעשייה והתרבות. והפולנים הם עמרו
מנגד במלחמת ההרות, לא אבו להביא הייהם
היקרים בסכנה למען חרות עמם ורק צעירי היהודים
נלחמו בעדם וישפכו דמם בעד פולן ארץ מולדתם.
זוהי כפית טובה באופן מבאיש ומהפיר, לעג להגש
היושר, כוז להגש הכושה באופן המתנלה רק בנוגע
ליהודים, כמו שכל העלילות המנוהכות, ששונאינו
מעלילים עלינו, אי אפשר כלל להעלותן על דל
שפתים נגד אחרים מפני האולת והמפשות והרשעה
הבלתי מצויה שבהן. בנוגע ליהודים תשתוק מדת

ויתנו לה מוזן חדש. יהודים יסרו את התורה
הסוציאלית, יהודים יצרו את המפלגה הסוציאלית
העצומה, שכבר הביאה ישע רב להרכה מיליוני
בני אדם עשוקים ורצוצים בכל ארץ וארץ. והמפלגה
הזאת מתגבלת היום על העם היהודי לזשבית
זכרו ולהאבירו מעל פני הארמה. הכרת הטובה
היא מדה יפה ואין איש ישר יכול להפטר ממנה.
אבל מול היהודים לא ראינהו עוד.

היהודים עמדו בראש הלוהמים במלחמת
ההרות ברוסיא, דמם נשפך פי מאה מדם העם
הרוסי והעם הפולני, שבשכילם נלחמו. ההרות הושגה,
קונסטטיטוציא נתנה, בטל שלטון היחיד ובחירי
העמים הגני את פתיחת הפרלמנט הראשון בפטרבורג;
הכל שמחים והיהודים עצבים, הם לא נושעו מאומה,
להם גערך זכה מרהשון והעם שתם לא בטלו הגזרות
הרעות המוציאות אותם מן הכלל, לא נאמרה עוד
המלה המשחררת: „הרות גם ליהודים.“ סליחה!
סליחה! קראים צירי הדומא בכואם אל הדומא
ובצאתם ממנה, סליחה לפושעים מדיניים הנמוגים
בבתי הכלאים על מלחמתם בעד הצבור. אלה היו
המלים הראשונים, שנשמעו מעל כמת הדומא
הרוסית מיד אחרי הפתחה ולא יחרלו לדרוש סליחה
עד אשר תנתן. לא יוכלו צירי העם לשקוט בראותם,
שהגבורים האלה, שמסרו נפשם בעד חרות עמם,
יושבים בבתי האסורים ברשעים משחיתים וכל
העם מתענגים על החרות שהביאו הלוהמים האמללים
ההם. והצירים עצמם זכו לכבוד בעבורם. אבל לא

אנשי חברת ציון בקראקא שהתאספו לסעודה
ל"ג בעמר, מברכים את נשיאם ד"ר אל עזר
גאלדוואסער לפתיחת לשכת האדבוקטור.

הלוחמים הראשונים.

כל העולם כלו נזון בזכותו והן אגילו
זכותו אינן נזונין (בכנות י"ז).

כן היה גורל ישראל תמיד. הם עמדו בראש
כל תנועה חדשה, שממנה יצאה אורה וישע
לעולם וכאשר באו האווה והישע לעולם לא נהנו
ישראל מהם ועוד פנו הנושעים לנגדם להכחידם.
יהודים יסרו את הדת השלטת היום, שכל העמים
הנאורים מתפארים בה. יהודים נלחמו בעד העברת
האלילים ביונים וברומאים ובכל העמים העתיקים.
אפשר היה לחכות, ובודאי הכו אבותינו, שכאשר
יהלפו האלילים כליל מן הארץ והעמים יאמינו באר
אחד קונה שמים וארץ ויקדישו את דברי נביאי
ישראל וספריהם, או תחלוף גם שנאת העמים
לאלה ההלוצים, שאחזו באמונה המהורה בראשונה
וימסרו נפשם עליה, להכניס גם אחרים תחת כנפיה.
אך לא כן היה. העמים האלה היו כפויי טובה;
כהגיעם לשלטון דכאו את היהודים מוריהם יותר
מעובדי האלילים. היהודים יסדו את הפילוסופיה
החדשה ע"י ברוך שפינוזא, ששאב רכי חכמתו
מספרי הקבלה, פרי הושבים יהודים; וכל הפילוסופים,
שהלכו בעקבותיו, הרחיבו את שנאת היהודים

כל כך, וישלחם לעורכי-העוננים בימים ההם. ומאמרו
(הגנובים) זכו לראות אור ולהתפרסם. ע"י מאמרו
אלה נמשך אחריו אדם רב ועתה נמצאהו לוכד עיר
מרמנה ואנשי-העיר מבכדים ומעריצים אותו בשכיל
יריעותיו הרבות והעצומות, במצאו חן בעיני ר' ישראל,
ביחוד בשביל שראה, כי לבנו נמיה עזה למירה הזה,
שלה לקרוא את טובי העיר ויהאר לפניהם את
פרשת גדלת המורה החדש, בהראותו להם את מאמרו
הנדפסים במכתבי-עת לועזים ועברים-שניים, ואת
תעודותיו המאשרות בהתימת-ידי חכמים מפרסמים,
המעידים על עשר ידיעותיו ועל אומנותו הנפלאה
כפדגוגיה. יוסף דבר היה, כי קבלוהו למורה לכניהם.
בשקידה עצומה למד כעריש את חכמת המורה.
גם הנ"ך, דקדוק וספרי-לשון ומליצה, גם ספרי-שילר
וגתה למדהו המורה. את שיר הפעמון לשילר למד
וישננהו הרבה פעמים, למען יהי רגיל בו היטב ולא
יכשל כלשונו. ועקר כונת בעריש, בשקדו על למודו,
היה למען יוכל פעם גם הוא לכהוכ בעתון ולעשות
לו שם, כמו שהתפרסם מורו ע"י מאמרו הנדפסים.
ולכן עמל ויגע, למען יוכל לגשת אל המלאכה,
שהנשאהו מעל בני גילו ותעשה לו שם גדול כעולם.
יודוע ידע, שגם אהרי כל העמל והיגיעה צריך הסופר
לחנינה וברכה מעל: שידפוס העורך את מאמרו או
שיריו, כי לא אדם זוכה שמאמרו יהיו נדפסים
ושמאמרו או שיריו ימצאו חן בעיני הקוראים ויפרסם

סבלו המלמרים הרבה ממנו ומאביו הבור. אביו
הבטיח את המלמדים, שיהיה המצין בתלמידים, והוא
לא ירע גם „פרשה חומש“ כראוי. מקריאה נבונה אין
כל שיח, כי אז לא שמו לב אל הקריאה כלל, כי כשרם
ידע הילד „עברי“ כראוי, למדהו תורה-ששה ובעבור
זמן קצר למדהו גמרא ודוקא מהמסכתות. המרברות
בעניני אישות. אביו קוה לגדולות מכנו יחירו. אבל
משובתו ורשעתו ותבונותיו רפרועות גברו מיוכ
ליום. ואביו לא הלה את האשמה בו, כי אם האשים
את מלמדיו, כי הם עושים מלאכת ד' רמיה. ולא
מלמד אחד חלה במחלת הריאה ע"י התכשיט הזה.
כן גדל הנער ללא תורה וללא דעת. אך הזמנים
השהנו. וגם בעיר מדמנה הללה העת שונים נהרצים.
בלב בעריש התלקחה פתאם השוקה עזה למדעים
ולהשכלה וגם כל בחורי העיר החלו לרכוש למו
ידיעות-חל. האופן המניע לכל אלה היתה נפש אחת
לבושה מדים קצרים, שכאה העירה, אשר קראה את
עצמה בשם „מורה“ ויתאמר ליודע לשונות רבות —
וגם לשון-עבר בהוכן. בבאו מדמנתה סר מיד אל בית
ישראל הפרנס — זה שם אבי בעריש — והוא קבלהו
בסכר פנים יפות. המורה הרצה לפניו את רבי-תורתיו,
ואת ידיעהו בלשונות רבות ויראהו תעודות (אשר
זיפן בעצמו) מגדולי-החכמים, המעידים עליו, שהוא
פדגוג מומחה ומנסה. רגיל היה לגנוכ מאמרים שלמים
מתוך עתונים ישנים או מתוך ספרים, שאינם ידועים

פיריטון.

„בעל-הלשון“

מסודות עורך עברי.

הוא נולד בשנת הר"י בעיר מדמנה בגליציה.
לאביו היו מהלכים בין גדולי הגולנים והפקידים
הגבוהים, כי היה למו איש-הבינים להרבה דברים
שבגלויו וגם לדברים שבצנעה, והיה אימתו על אנשי
עירו ויכבדוהו וינשאוהו, לא בשביל תורתו, חכמתו
או מדותיו הטובות, כי-אם משום לא ירחץ: למען לא
יגלה סודות הקהל או סודות אנשים פרטים שם במקום
נכוח. שנים רבות היה השוך-בנים וידרשו ברופאים
הוא ואשתו, גם נסעו לציריקים, עד בי סוף סוף חננס
ד' בכן-זכר ויקראו שמו בעריש, הוא הנכור, אשר
אנהנו עסוקים בו עתה. בעריש זה היה בילדותו נער
שובב, פרא אדם, והוריו אמרו, כי-זה הוא סמן שיהיה
עלוי וחרף. אבל השכנים אמרו כי העזות והחצפה
אשר בנער הם סמנים לעריצות ורשעה. בעריש זה,
אף שלא היה כעל מוח מטמטם כמוכנו הרגיל, אכל
בשרין ללמודים לא היה לו ומב"ש שלא היה עליו
והרף, וכאשר נלוה לאי-בשרונו גם אי-הפצו בלמודים

ענינים מדינים

הבונדים באוסטריא. כיום נ' שבוע זה נפתח

בית מועצת הממלכה וראש הממלכה החדש, הנסיך הוהנלוהע, הגיד את הפרוגרמה שלו, שהיא רק להוציא את חוק הקון הבחירות אל הפעל, הוא נחוץ לממלכה וצדק לעם, לכן אי אפשר להשמיטיו. הוא רמז בדבריו, שהקון הבחירה יצא אל הפעל בכל אופן, בלומר אם לא התפשרנה המפלגות ותקשרנה בו תנאים קשים, יצא אל הפעל גם בלעדיו. דבריו הנמרצים והמחלמים הרגיוזו את המפלגות הממאנות בזכות בחירה שות. הגראף המיינבי שטרנברג, ירדו של יורש הכסא, חרף את הקיסר בבטואים קשים וידרוש ממנו להתפטר ולמסור את הממשלה לאחרים, כי בו אין לבטוח עוד. והאשכנזי הקנאי שטיין הגיד, כי הוא וחבריו אינם רוצים באוסטריא ובמשפחת המושל, הם רוצים להגאל מן המלכות הזאת ויבא מה שמברח לבא: בטול הממלכה הזאת, למען יהי העם האשכנזי מאשר החת השלטון המרום של מלכי בית הוהנצולן. דברים כאלה ישמעו הבוגדים כימים האחרונים לרוב והיושב בראש לא יגער בהם. וגם הנסיכים והנראפים ויתר בעלי היתרונות שומעים בגנות המושל ונהנים, כי אחרי שיבטל את זכותם היתרה אינם רוצים לריב ריבוי. על הגרופים האלה לא ישיג כל ענש את המגרפים, כי בכיה הזה הם עומדים תחת חסות האימוניטט. אבל הם מגרפים גם מחוץ לבית ובתי דין שונים ררשו מאת מועצת הממלכה להוציא חכרים אחרים מקרבם ולמסרם למשפט על חרפם את הקיסר ומועצת הממלכה החליטה שלא למסרם. עתה יתחיל הוכוח על דברי ראש הממשלה, שיאריך זמן רב.

הדומא ברוסיא. הישיבות הראשונות מלאו וכוחים על אדות דברי הצאר, שדבר לפני פתיחת הדומא. כל חברי הדומא ררשו פה אחד סליחה לחומאים פוליטיים. הצירים הפולנים הגישו מחאה על אשר לא נזכר פרוד פולן ביסודי הממלכה החדשים, שפרסמה הממשלה ימים אחדים כטרם התאספה הדומא ברוח נסינה לאחור, למורת רוח בחזרי העם. הדומא ערכה מענה על דברי הצאר, להגישו לפניו. בו הם מתנים לפניו את כל רשעת פקירי האדמיניסטרציה ואת לחץ העם החתיים, שאמונתם לצאר היא רק צביעות וחנופה, למען כסות על תועבותיהם. הדומא מסבירה לצאר את הנחיצות,

הבושה, תשתוק הדעת, ישתוק הרגש — יהפך כל אדם לחיה רעה חסרת תבונה ורגש ובושה. אם נשאל פקח אחד מאלה המתאכזרים נגדנו וכופרים בכל הטוב שעשינו להם: מאין לכם כל החצפה והעזות להרע לנו באופן מעורר תמהון כזה, איך תוכלו לכבוש נגדנו כל מדה טובה הטבועה בנפש כל אדם נורמלי? או נשמע מענה, כי לא כל העם היהודי הטיב לכלל האנושות, כי אם רק יחידים. מיסדי הדת השלמת היו רק אנשים אחדים, שפינווא ורבותיו היו רק יחידים, מיסדי הסוציאלות היו רק יחידים ולוחמי מלחמת החרות ברוסיא היו רק יחידים ואין כל העם יכול לדרש שכר בזכותם. והאיש העונה כזאת יעמד לפניך כמנצח, כי הטיב לענות. ואנחנו נעמד משתאים ומשתוממים. אם כן הלא גם נושאי התרבות האירופאית רק יחידים הם ואיזו זכות יש לכל יושבי אירופה למשול בכל הלקי התכל בזכותם? הלא גם חכמי יון, סופרי הרומאים וגבוריהם רק יחידים היו ואיזו הכרת טובה יראו היום כל עמי התרבות להם! בזכות היחידים הקדמונים ההם עזרו כל עמי אירופה לשוב ולבונן בזמננו את ממלכות יון ואיטליא. יאמרו, כי היונים הם עם שלם וקים זכרון הוא שיתבעו זכותם בשביל יחידים מקדמוניהם, שהביאו טובה לעולם, אבל ישראל חדל להיות עם ואין לו דבר עם יחידים היוצאים ממנו להורות לעמים אחרים או להלהם בעדם. אבל מדוע יאשימו כל העמים, אף הטובים שבהם, את כל הגזע היהודי בעד אשמת היהודים? על הרעות הנעשות על ידי יחידים מן היהודים אחראי כל הגזע היהודי; בהנחה הזאת הכל מודים, כי הדבר נראה להם כחוש, כי הרע מונח, לפי דעתם, בטבע הגזע העברי. אבל אם יעשו יחידים מן היהודים טוב לכל העולם אין הטוב ההוא נכתב על שם היהודים, רק על שם היחידים כחור בני אדם. לדברי הכל לא היה הגזע היהודי ומכעו הגורם לטוב הזה ואין כל טענה לעם היהודי ולא כל זכות ויפוי-כח בשביל זה. ולא עוד אלא שהתנועה, שתתהוו עקב הטוב ההוא, תהפך לעם היהודי תמיד לרועין, כאלו היה ראוי לענש על אשר יצאו המושיעים מהלציו ולא מהלציו עמים אחרים. כן הוא. הורגים את החיות והעופות, אשר להם שערות ונוצות יפות, למען קחת את קשושם ואין איש מהזיק טובה להם, ואין חושש אפילו: פן יבלה המין המועיל הזה ויתם עמו גם הטוב שהוא מכיזא.

שידעו הפקידים, כי הם רק עבדי הממשלה, שהיא מצדה אחראית בעד מעשיהם לפני נאי-בח העם! ביחוד הם משנים ומשלשים לפניו את הרעיון, שאינו עוד מושל יחיד, כי אם בשותפות עם הרומא. הם מודיעים אותו, כי יערכו חוק, שישוו על פיו כל העמים והמעמדים והדתות לפני החקים וכל אחד יחיה ויתפתח על פיו דרכו ותרכותו בלי אונס. יראנו בעד האכריים, שיבולו לחיות מן האדמה, שהם עובדים אותה וגם בעד הפועלים, להחיר להם את המתדרות, את האספות ואת השביתה. חרות האדם תהיה עקר בחקי הממלכה. את החומא יענשו רק השופטים, אבל לא השדים הפוליטיים והצבא. משפט מות לא יהיה ברוסיא. והעקר סליחה מיד לכל האסירים הפוליטיים, כי בעוד הלוחמים האלה נענים בעצר רעה ויגון אי אפשר לדומא להחל עבודתה. הם מזכירים לפניו את הכמחותי הטובות במניפסט מיום ל' אקטובר, שהפקידים חללו אותן מיד בזרון לבם, כשפכס דמי נקיים, וכחחוקים בחוק יד בתקפס מקדם, להראות, שהכמחות הקיסר לא הועילו מאומה וכל אשר יחפצו יעשו גם עתה.

וכתרתו חרבותם לאתים. בפרלמנט האנגלי היה ובוה על אדות המעפת מכשירי המלחמה. הצעה היתה, שתהי אנגליא הראשונה בכטול ההזרונות הנצחית, הבולעת את הון כל העמים להכל ולרוק. הוצאות כאלה, שאין להן סוף והן הולכות ומתרכות משנה לשנה, גרועות ממלחמה גדולה, שככל אופן יש לה קץ. השלום המזוין הוא רמאות ומכביד על העמים עד אין כח לסבול. ואחרי שממלכה אחרת לא תחפוץ להיות הראשונה, לחרול מן האולת היקרה והמרכאה הזאת, לכן על אנגליא להיות הראשונה או לבא בדברים עם יתר הממלכות, שהתחלה בלן יחד להזדון. הממשלה האנגלית הסכימה לדברים האלה ככללם, אך לא הוכל לקוות, שדרכיה אל הממלכות יעשו פרי. ובכל זאת כבר התחילה אנגליא להמעיט גורדי צבאותיה והוצאות ההזרונות במדה רבה. ותקפי אירופה רואים ושוחקים. מדבר סיני. חיל השלטן המורקי נסוג אחור ממדבר סיני, ועד של אנגלים ומורקים יקבע את הגבול בין מורקיא ובין מצרים. לא אבה השלטן לבא לידי מלחמה עם אנגליא. בזה אשרה ממשלת מורקיא את ממשלת אנגליא במצרים, אשר שם ממשלת השלטן המורקי עוד נקרא עליו ומצרים משלמת עדיין מס לשלטן.

ובכדי שלא לבישו על גנבתו כתב לו עוד, שאין מדפיסים שירים מאנשים שאינם ידועים. ויבינהו, כדי לנחמו, שלא כל אדם היודע לכתוב מברח ויבול לכתוב לדפוס. בעריש התרגו ויתפלץ מאד למראה הדברים הנוראים האלה. וישאף נקמה בעורך, את דמו היה רוצה לראות, אך התאפק: אולי יש תקוה. וכמעט חלה מרב כעם ומכאובים. אחרי עבוד הבהלה הראשונה התאמץ ויתחזק ככל מאמצי בחו, וממחרת הרגיש בעצמו, כי כבחו אז כחו עתה בשרה המליצה... וישב לעורך מכתב אל המו"ל, בו שפך שחו, הרחיב דברים כנגות המאמרים והשירים הנדפסים בעתון, הגרועים הרבה ממאמריו ומשיריו של בעריש, כי הוא עמל ויגע בכל מקצועות המדע ובשירה, וכי הוא מרגיש כנפשו כשרון גדול לשירה כאחד המשוררים הגדולים אשר בארץ וכבר באה העת שיתפרסם שמו בכל הארץ. ובטוח הוא, שכל הקוראים יתנו אלף ברכות לעורך בעד שיריו ומאמריו, שראום כבר כל חכמי עירו וישבחו מאד, גם סופר פלוני יעצוהו לשלחם לדפוס והוא אינו מבין כלל איזו רעה עשה ליוורך, הנכבד והיקר, שדחפו בה כשתי ידים ואם לא למענו יעש, יעשה בגין הדעת והחכמה לשמה... כחמשה עשר או גם כעשרים זהובים — כה כתב — הוא מוכן לתת לעורך, אם יזכה שידפם ממנו בעתון עכ"פ שיר קטן. ואם אולי רוע מזלו — של בעריש — גרם שלא להתפרסם, יעשה זאת העורך

לחיות סופר עברי וכל יגיעו ועמלו לשוא, ו"לתהו והבל כחו כל"ה. אבל פתאום באה עצה בלבו, בהעלותו על זכרונו את דברי-הקהלה: "הכסף יענה את הכל", לצרף אל המאמר, אשר ישלח אל המערכת, גם זהובים אחדים, ואז — כן חשב בלבו — בודאי ידפיס העורך את מאמריו, כי הלא הכסף בודאי הוא מליץ טוב והוא יענה את הכל, כאמור. ובכן לקח כעשרים גליונות גדולים ויכתוב עליהם מאמרים ארוכים על אדות הרב, השוחטים והחנוך בעירו וכדומה, ושירים שונים על אדות האביב, השמש, הצפרים, ההשכלה המהורה, תרגומים משירי שילר ונתה והרבה שירים מקוריים כל אחד בן מאות בתים. ולמען היות כמות, כי יראה שמו נרפם בכל אופן גנב גם שירים אחרים מספרים שאינם ידועים בלו כך את כל המגלות האלה שלח אל בית-המערכת בצדוף המחאת-דואר על חמשה זהובים, ויבקש מאת המו"ל, להדפיס את כל הכתבים מיד בשבוע הזה, הלא מצער המה. ואם ייטבו בעיני הקוראים מוכן הוא להעניק לעורך בכל שבוע דברים טובים ונחמדים, ביד ה' הטיבה עליו. כדי לזכות את הרבים. לבעריש לא היה עתה כל ספק, כי בעוד ימים אחדים יהיה איש מהולל ומפרסם. אך, לא כן דמה העורך. הוא שלח לו את כל צרור כתביו בחזרה וגם את כספו השיב לו, ויודיעהו במכתב קצר: כי מאמריו ושיריו אינם ראויים לדפוס, כי המה מלאים סכלות ופמפוטים וחבל על העת והגליון, אשר יבלה וישחית!

שם כבודו בעולם, ממש כדברי-שילר בשיר הנ"ל. גם אחרי שכבר יצא מורו מן העיר הגה בעריש בשקידה גדולה כספרי-הרשון והמליצה, שלנו ושלהם, כדי לעשות א"ע מובשר לימים הבאים, לכתוב בכתבי-העת ולהיות סופר עברי מצוין, שיצא לו מוניטין בעולם. וכשנת רכ"ח כבר החל לשלוח מאמרים ושירים (פיליטונים לא כתבו עוד בימים ההם) אל מכתבי-עת העכרים, (להכלית זאת היה חתום על כלם). לא קמץ ניר וריו, ויכתב בכל שבוע גליונות גדולים אל כל דקציה עברית, ובראותו שמאמריו לא ידפסו, חשב בלבו: אולי איננו ראוי עוד לאותה אצמלה, להיות סופר עברי, או כי אולי לא באה עוד העת שיתפרסם שמו בעולם. ועוד הפעם שוה דברי שילר לנגדו: **ימן הפצת, מרס, פנד הוצעה כחם: למען תהלל עשה** **תפלאכה — אכן מעל תבוא הפקדה ועיכ הוסיף לפנות** ספרי מליצה חרשים ויהנה כם, יומם ולילה". גם עין היטב במאמרי הסיפרים הגדולים הכותבים במ"ע וידקק ויסלסל בכל מלה אשר כם, למען יוכל עשות במתכנתם. ובעבור זמן מה שב להרעיש את בתי המערכת במאמריו ושיריו, אשר בכלם היו מליצות גנובות מדברי הסופרים, אשר מצא בספרים ובעתונים. ונכרים היו בהם על נקלה, כמלאי חדש על גבי כנר ישן. והדרקמורים העכרים, לא די שלא הדפיסו את מאמריו, כ"א גם לא הצטרקו לפניו אף בארגו המכתבים, מדוע לא ידפיסום, ובכן אברה כל תקוה לבעריש

המבטא העברי.

עתה נובל לפשט גם את השאלה, אשר השארנו למעלה בספק, אם נהפכו הצרי והחלם הבאים מבח סגל קטן וקמץ קטן ישר למרכבות במבטא האשכנזי או עברו בראשונה את דרך הגדולות הפשוטות (וכן נשאר במבטא הספרדי), ובא"י צעדו עוד צער ויהיו למרכבות. עתה אחרי אשר ראינו, כי הפתח השתנה בנגינה חזקה לקמץ גדול ובנגינה קלה לרב לסגל גדול, אי אפשר לנו עוד להאמין, כי גם הסגל הקטן והקמץ הקטן, הנראים לנו היום לפעמים בצורות צרי וחלם מרובים, השתנו בימים ההם בראשונה לסגל גדול וקמץ גדול ומהם לצרי וחלם; שא"כ נהפכו אהם גם הסגל הגדול הבא מבח פתח צרי והקמץ הגדול הבא מבח פתח לחלם ולא ירענו עוד להבדיל בין שרשים גרונים וחכים בתוך המאמר ולא בין שרשים גרונים ושפתים בסוף המאמר. כי חק הלשון, המראה את כחו באחת התקופות, לא ידע לחקר אחרי מוצא הניצוץ ומקורה. על אחת כמה וכמה, שהצרי והחלם הסקורים, הנראים לפנינו בשפות שם אחרות ברמות פתח גדול, היו כבר בימים קדמונים מאד הניצוץ מרכבות. וקרוב הרבה, שלא היו מעולם סגל גדול וקמץ גדול, כי אם נהפכו בראשונה מפתח au, ai, ומהם השתנו בנקל לצרי וחלם אשכנזים. נמצא, שבשלהי מיני הצרי והחלם, גם כאלה הבאים מבח י' ו' נחות, גם כאלה הבאים מבח פתח גדול וגם כאלה הבאים מבח סגל וקמץ קטנים, המבטא האשכנזי קודם לספרדי, ואצ"ל, שהוא קודם לו כפתח וסגל וקמץ גדולים במקורב. ורק בקמץ גדול הבא מבח פתח קטן המבטא הספרדי קודם לאשכנזי. אמת, שהתנועה הזאת מצויה בלשוננו יותר מכל התנועות ואולי מספרה כמספר כל התנועות יחדו; ולכן עלינו להורות, שצמצול השפה ככלל לפי המבטא הספרדי קרוב יותר לצמצול בראשית זריחתה. ואך המבטא הספרדי הנהו לא רק ישן, כי-אם גם נושן. על פי חקירתנו במאמר הזה נובל לדעת, כי אחינו הספרדים גלו הרשישה אחרי תקופת הנגינה הראשונה, אחרי התגדל הפתח הקטן בהכרה מטעמת במעם חזק ובהכרה פשוטה לפתח גדול, בטרם נהפך לקמץ גדול, וכן הם מבטאים אותו עד היום הזה. גם תנועה קטנה בהכרה מטעמת לא זרה להם, כי

המעם הקל לא פעל עוד את פעלת הגדלה גם כ"א. אבל גם אצלם לא עמדה עוד השפה כנציב מלח, כי אם הולידה שני מיחד להם, שאבדה ההרכבה לצרי וחלם והחזק הראשון רחה את החלק האחרון. אז שוו הצרי והחלם לסגל וקמץ גדולים לכתחלה המעטים לפי ערך. בזה אמנם אין כל אסון ומעשים כאלה יקרו לבל שפה, לו נשארו בקריאת התנועות בעל פה או יסדו להם נקוד מיחד על פי מבטאם; ואך הם קבלו את הנקוד הספרדי בלו ויתרגלו לקרא כל נקדה כרב כטויה במבטאם. הם מצאו, כי י: שבכתב מקביל לרב אל e שבפיהם וכן... אל e, -- אל a, ואל o שבפיהם ויתרגלו לקרא בן המיד ולדחות את המועט מפני הרב. רק בקמץ התבצר גם המועט ולכן יקראוהו לפעמים a ולפעמים o וכל המדקדקים יחדו נלאו עד הנה למצא את הנבול, שבין הקמצים השונים. ובא"י נהפך בין כה וכה הפתח הגדול לקמץ גדול והמעם הקל הגדיל גם הוא את תנועתו והפתח הגדול החדש עבר במקצתו לסגל גדול ואחינו הספרדים לא ידעו. ולכן קבלו בלי רעה את גדלות התנועה החכית וגדלות התנועה השפתית מחמת המעם הקל ולא את גדלות לסגל ולא את שנויו לקמץ, הזקן ממנו, ויקטינו כל פתח גדול וכל סגל גדול וישנו כל קמץ גדול מקורי לפתח גדול או הקטינו גם אותו ויולידו מבט משנה ופרוע המנסר באזנים במרה ואת הדקדוק הביאו במבוכה נצחה ובעבור זה בנין שפתנו הפשוט והנעים צרור וחתום בשבעה חותמות עד הנה. בעשרות שנים האחרונות החלו מדקדקי לשוננו מאמות העולם להודות בשפה רפה וכלאחר יד, כי הסגל הראשון של המשקל פעל (עבר) התנועה גדולה והם מעתיקים אותה בסמן a. הפרץ הקטן הזה כבר יספיק לקעקע את כל בנין התנועות, אשר במבטא הספרדי ולבנות את האשכנזי על חבתו. כי אם יש גם סגל גדול הנכתב בשלש נקודות, אי אפשר שיהיה עם זה גם סמן מיחד, שתי נקודות, לסגל גדול ועל כרחם עריהם להורות, כי הצרי שונה מהסגל הגדול, ומה הוא, אם לא הניעה מרכבת ככלל המבטאים העכרים חוץ מהספרדי ובככל השפות השמיות, אם הוא בא מבח י' נחה? ואם התגדלה כבר התנועה המקורית בכל הסגולים, לא נדע כל מעם, למה לא לא התגדלה כהצטרפה אל המלה גרונית (צער)? הלא טבע הגרון להרחיב ולא לקצר? לפי המבטא האשכנזי גם פה תנועה גדולה, ואך בעבור ההמלה הגרונית פתח גדול החת סגל גדול; ואם יודו בעלי המבטא הספרדי גם בזה, יואילו נא ללמדנו את החלוק בין

צער בתוך מאמר ובין צער בסוף מאמר! על כרחנו הקמץ הגדול שונה מהפתח והגדול נקרא איפא כמבטא האשכנזי o. מעתה הוא דוחה את רגלי החלם הספרדי הנקרא גם הוא כן ומעיד עליו, שבטעות הוא נקרא בן תחת תנועה מרכבת שבמבטא האשכנזי וכל המסתעפים ממנו ושכלל השפות השמיות, אם הוא בא תחת פתח וו'. אמנם בן הודאה במקצת סכנה, גם בדין תורה וגם במחלקת מדעית. ואך לנו אין צורך בראיות מן הצד, כי כבר הוכחנו במופתים חותכים על כל תנועה ותנועה לעצמה, שבטויה האשכנזי מכרע בבנין כלל השפה משנים קדמוניות, מלכר המון הראיות אשר עברנו עליהם בשתיקה מאהבת הקצור.

(המשך יבא)

רר. יוסף זליגר הלוי.

זו תורה וזו שכרה!

בקראי את המאמר „זו תורה וזו שכרה“ מאת בן-משה בגליון הקורס, מצאתי לי לחובה להעיר עוד על דבר אחר. הוא סתערעם על שיקצבו רה"ק ת"ק כתר לשנה לת"ח, שיכהן בתור מו"ץ ואנכי שואל שאלה אחרת: אם יבוא ת"ח הגון בקי בש"ס ופיסקים, שחשקה נפשו לקבל את המשרה הלזו על שכמו, והעודות מגאוני הרור בידו, היקבלו אותו ראשי הערה אפילו בעד פירס קטן ודל של ת"ק כתיים? האם יתנו לו כתר מורה הוראה, אם לא ישלם בעדה במיטב כספו? קנדידט — יהיה מי שיהיה — בשחחו את העודותיו אל ראשי הקהלה אם לא ישלח כסף „בשתיקה“, היש לו תקוה להבחיר? לא ולא. „בעל הכאמר“ שואל „מנוי הרוינים נעשה עפ"י הכתבה הכל באופן מודרני, אבל מדוע לא יהיה הפרס שאתם קוצבים פרס מודרני? כאמת לא יפרסמו את ההכתבה בשביל הנמוס, שיהיה באופן מודרני; כי-אם המעם מוכן מעצמו, חפצים המה לעשות מזה „עסק“, רקלמה זו מביאה להם איזו מאות כסף, ולמה להם לתת את המשרה הזאת על שכמם ת"ח עני הגון הראוי כאמת למשרת מו"ץ, אם המה מקוים לקבל כסף מאחרים, בעוד שמן הת"ח העני בעירם אין להם תקוה לקבל, כי אין לו מה לתת. לכן אם עדת עיר קטנה נצרכה לדיון יפרסמו קונקורס, וכל מה שמתרבים הקנדידים יש לראשי הערה תקוה יותר לקבל כסף, וסוף סוף כוא יבוא אחד, שיתן כסף מלא בעד המשרה. לאמת את דברי אלה אביא לפני קוראי „המצפה“ עובדות אחרות לדוגמא: לפני שנתים נצרכה עדת עיר אולא-נוב ל„דיון“ וכמובן פרסמו ראשי הקהל קונקורס עם

בדיעבד לכעריש טובה גדולה. כי יצא לו שם בעירו ובכל הסביבה שהוא מליץ ומשורר גדול, ומהיום הזה והלאה באו אליו מכל עברים לבקשו, שיכתב להם מכתבי-מליצה למחותנים, פתקי-הזמנה לחתונות, נוסחאות למצבות ועד, גם שרכנים רבים רפקו על פתח בית-אביו, ובשנת תר"ל לקחהו גביר גדול לתת, ושמונת-אלפים זהובים לגדוניה קצב לו. ואכיו נתן לו שלשה-אלפים זהובים מהר. כארבע שנים אחר חתונתו הוציא לאור קבץ גדול של שיריו וידפיסם ובמשך השנים עד הנה הדפיס עוד ספרים והכל בהוצאותיו. יהי לו אשר לו ואין לנו עסק בחבוריו וספריו, כי אינם ראויים לקריאה וגם לא קראם אדם. חפצתי רק לספר, כי בעריש זה הוא עתה עשיר גדול, סוחר-עצים ויערות ועוד עסקים ומסחרים רבים לו, ומלבד חמשת בניו המשתתפים עמו ועוסקים במסחרו, כל עוזריו ומשרתיו במסחריו השונים נוצרים המה ואין יהודי אחד ביניהם. עתון עכרי לא יחזיק אף אחד, כאמרו, כי העתונים העכרים בזמן הזה כתובים בלשון, אשר לא ירעו אבותינו ואבות-אבותינו, ולעמת-זאת מחזיק הוא עתונים לועזים רבים וביניהם גם עתון אנטישמי פולני. את הציונים הוא רודף בחמה שפוכה, ועל היהודים הרוסים יאמר, כי אסור לרחם עליהם, יען כי כלם ציונים הם ואוהבים את שפת-עבר החדשה, בניו המה בורים גמורים, אבל מתפארים המה באביהם, כי הוא „הבראיסט“ אחד בכל העולם ואין עוד שני לו...

מ. י. הלמן.

אחת מרברי בעריש, שחבר כעמל רב וזועת אפים, היתה בו, כ"א — שיר אחר, אשר לא עלה על לב בעריש מעולם. עתה התקים בבעריש ידידנו ממש „ויחד יתרו“: לבו שמח על כי ראה חתימת שמו בעתון, אשר אלפי-קוראים יקראו בו, ואף אם השיר איננו מעשה ידו, רק מעשה ידי המו"ל, אבל בני-עירו וכל העולם לא ידעו מזה דבר, ומצר אחר נעשה גם בשיר „חרודין חרודין“ על כי התקצר שירו ממ"ד בתים לששה וגם לא נמצאה בו מליצה אחת ואף לא מלה אחת מכל המליצות והמלות החביבות, שהוא עמל ויגע שני ימים ולילה אחר, למצוא אותן. ויאמר בעריש להגם בעורך, אשר התל בו. ויכתב אליו מכתב מלא מררות, לאמר, כי כל יגיעו ועמלו לא היו רק בשביל מליצותיו היפות, שהיו משמחות לב קוראיהן וגם העורך היה מרויח בזה הרבה, כי החותמים היו מתרבים בעבור מעשה ידיו להתפאר. ועתה בי אין מכל המלות הנאות והמליצות הנשגבות בשיר, אין הדבר שוה בעיניו מאומה ועוד פגע העורך בכבודו בעשותו אותו למתקשט בנוצות זרות. לכן ימטר ד' עליו (על המו"ל) אש וגופרית ורוח זלעפות וכיו ועוד הוסיף לגבב קללות מן התוכחה הראשונה והשניה וגם מן המכות אשר לא כתובות בתורה. גם הוסיף להודיע את העורך, כי לא יוסף עוד לחתום על עתונו ולא ישלם לו את המגיע לו ממנו עד הנה וכו' וגם אחרים ממכיריו לא יחתמו עליו.

אבל השיר הזה, אשר נדפס על שמו, הסב

בשביל הרחמים והחנינה, כי הדבר נוגע עד דכרובה של נפש, הוא רוצה להתודע במקצוע השירה דוקא, אשר בזה גדול כחו, ואם לא: ישתגע, או יחלה וירד בדמי-ימיו שאולה. הוא האריך עוד להודיע את העורך, כי הדבר נוגע כאמת לסכנת נפשות, כי, אם לא ידפם ממנו פעם אחת „שיר“ כמ"ע, אז הוא מוכן לאבד איע לדעת והוא בן יחיד להוריו.

כאשר הביר העורך עד היכן הדברים מגיעים, לא התמהמה ויכתב לבעריש, שהוא מותר על כספו. אך אם יכתב שיר קצר, נקי משגיאות, או ידפיסו מיד בשבוע הבא. כעריש נקבלו את המכתב כמעט שרקד מרב-שמחה ויקח את התנ"ך ויעלעל ויחפש בו ישר והפוך, ואחרי רב-עמל ותלאה עלה בידו ללקט מתוכו את „הניבים הנאווים“ והמליצות היפות. ומחלקי הפסוקים, אשר לא קרב זה אל זה, חבר שיר „קצר“ כן ארבעים וארבעה בתים ויכתבוהו בכתב אשורי ויקפד מאד, שלא יעשה אף שגיאה קלה רק — כפי הכתוב בתנ"ך, בלי כל שנוי, ומתחת השיר היה חתום שמו ובנויו באותיות גדולות גרפסות, שהדפים בבדי אותיות, שקנה מיד כורך הספרים, וישלחהו באחריות אל המערכת ולבו טוב עליו, כמו הוסר מעליו נשל אבן גדולה. בשבת בבקר השכם רץ בעריש אל בית הדאר, דהמתין לנושא המכתבים. כמלאך מושיע נראה לו נושא המכתבים יוצא. וימהר ויחטף מידו את גליונו, והנה אמנם חתום שם בעריש ובנויו תחת שיר אחד, אבל איננו בן מ"ד בתים, כ"א בן ששה, וגם לא מלה

לכובד. (שיחה עם הר"ר שליט). בבקרי בוויין את ראש הציונים האוסטריות ד"ר שליט, לבא עמו בדברים על אדות תוצאות התנועה בדבר תקון הבחירות למועצה הממלכה, ענני, כי לע"ע לא נהיה שום שני לטובה וכי מצדו הוא לא ייעף ולא ייגע לעשות כל הדרוש להתקדמות הדבר, להרכות מספר הצירים היהודים מגליציה, אבל, הוסיף הר"ר שליט, אין סוף בלא עם וכל זמן שלא יתעוררו המון אחינו בגליציה לנהל דו משען בעמלו אין ממש בעבודתו. לפי דעתו צריכים יהודי גליציה להתאסף בכל עיר ועיר לאספות גרולות ולהביע דרישותיהם והחלטותיהם, להיסיף על מספר המנדטים שנועדו ליהודים. את החלטות האלה יביא הוא לפני ראש המינסטריום וישתדל לפני השרים בשם העם. ואז יעשו דבריו רושם על מנהיגי הממשלה, כי אינו רומה המרכב בשם עצמו להמכר בשם אלפי אנשים. ברבר יחס ראש הממשלה הפרינץ והנלוות אליו. מרם גודע עיר השקפתו על היהודים באוסטריה. אבל אחרי שהממשלה תחזיק בתקין הבחירה כאמת ובתמים ותחפץ לכונן את החקים על ארני צדק ויושר אין ספק, כי תמה אונה להביעות היהודים הצודקות. אך בתנאי שיתעוררו מעצמם לדרוש משפטם בכל כחם ולא יאחרו את המועד. ראוי איפא שיתאוששו אחינו להתאסף בימים האלה בכל עיר ועיר ויחליטו החלטות וישלחו על יד ד"ר שליט בפקודה להשתדל בשבילם.

וויין. העתונים היומיים פה מוריעים על רכר התפטרות הפרנס היהודי ריטער פאן טאוסיג ממשמרתו וזו לשונם: "ראש הקהל היהודי אדוקאט ד"ר שמערן קבל מהפרנס ריטער פאן טאוסיג כתב-התפטרותו ובו נאמר, כי הוא בעצמו מוחל על משמרתו במועצה הקהל. הבהב עשה רושם כביר על נשיא הקהל ד"ר שמערן וימהר יקרא לכל פרנסי הקהלה, למען יעשו עצות בנפשם מה לעשות? כל הנקראים באו איש מהר, איש מהם לא נעדר. החימוס פה אחד, כי הנשיא ד"ר שמערן בכבודו ובעצמו ילך להפרנס טאוסיג לביתו, ויבקש ממנו בשם כל הקהלה בכלל וכשם הפרנסים בפרט, כי יכמל את רצונו מפני רצונם ולא יתרחק מהנהגת הקהל. ד"ר שמערן עשה את שרירותו, וטאוסיג קבלהו בסבר פנים. אולם אמר לו, כי אחרי שנמר בלבו להתפטר ממשמרתו, וכן עשה -- עתה אין להשיב.

מכתב מבאי ערן:

סוף

הנה תארתי לפניכם מעשי אחינו פה, ועתה יתפרא כל קורא משכיל, איככה יוכלו אנשים מן ההמון בגליציה להיות נוסעים בדבר מקנה וקנין בין עם אשכנזי? הן גם להיות נוסע של מסחר בגליציה לא יובשר כל איש, ולא די ששפתו אתו, כי הנוסע צריך להביין בינה גם בהסחורה ולהיות בעל לשון למודים, יודע לפתור הקונים בחלקות לשונו, ואיך יתכן כי פה במינבען אפילו נערות שלא למדו ב"א לקלוף הפוחי אדמה, שאינן יודעות לדבר אף מלה אחת בהונן, יתאמרו לעסק בעסק הזה בין עם מלומד כעם אשכנזי? אכן דעו נא כי הנוסעים הגברים, כבואם הנה ובשמעם את השפה אשר לא ידעו, דבם כאמת ידעו מראש, כי לא יוכשרו לנסיעה, אבל מה יעשו? הכסף כבר אזל מכיסם, הרעב יכבד עליהם, ומשלח יד אחר אין למו, מוכרחים המה להטות און לדברי הסרסור או לדברי האדון בעצמו המפתה אותם במעות קדימה ומבטיחם שיצליחו, ובין כה וכה יהודעו לנוסעים כגילם, החיים פה חיים חפשים באין עול תורה ומצוה והם ילמדום מעשה הרמית, לקבל מעות קדימה מאדון זה ועוד מאדון אחר, לזייף שטרי קנין ולקבל הפרוביוון, ולכרוח. וסוף סוף ישובו לביתם כלעומת שבאו ולא יביאו אתם כ"א במן מלאה בשר חזיר ומרק פגולים. זאת תורת הנוסעים הגברים. והנוסעות, הפנויות והנשואות, אמנם לא תעשינה רמיה ובכל זאת הצברנה שבר הרבה. אך השכר הזה איננו שבר סחורתן, ב"א שבר בשתן ועקב כבודן, אשר המירנה בקלון. -- חכזול אמרו, שאיש אל יעסוק בתכשיטי נשים, והנוסעות ההן עוסקות בכגדים החתונים של גברים, אשר תמכרנה לפי מדתם -- ואפילו בנות אומה"ע בושות לעסוק בעסק בזה.

הנה בחפזי פלטה קולמסי שהנוסעים אוכלים בשר חזיר. אמנם ידעת, כי יש הרבה, אשר ישובו מפה לגליציה בפאות ראשיהם ובזקניהם, וכל רואיהם יעידו, כי הם לא התגאלו במאכלים אסורים -- אכן דעו שהאנשים האלה מחפשים רק אחרי המקומות, אשר שם נמצאים יהודים ועם עס-הארץ אין להם שייכות כלל, הם על השנוררות יחיו, והדוגמאות אשר בידם הם רק למראה עין או לסמית עין -- אבל

הרציא ע"ד האנקטה, שערך החבר היהודי של מועצה בה"ם בלבוב פרופסור שמערנבאך לקהלות הגדולות, להוות דעתן על סדר למוד הדת היהודית בבה"ם הכלליים. ביום כ' מאי הפתח מועצה בה"ם ויש למהר לשלוח שמה את חות דעה הקהלה. כאספת מורי הדת, שהיתה בלבוב בחרף הזה החלט, להרכות בלמוד הדת היהודית, בלמוד עברית הבנת התפלות, כדוד זמוסר טוב, הנ"ך ומנהגי היהודים גם לנערים וגם לנערות. החלט להסכים להחזרת מורי הדת האלה. הפרנסים מר א. מרגלית ומר יצחק בווימינגער הוכיחו בדברים קשים את מועצה הקהל על השמיטה את דבר בחירת הרב עד אין סוף והקדימה את כל הענינים לדבר הנכבד הזה בכל יום ויום מרגש חסרון הרב בעירנו. הדבר נראה כמו פרסמה הנהגת הקהל את הכרוז על אדות הרב רק למראה עין וזה חרפה וקלון לקהלתנו. זה עקר אצלנו ואצל הנהגת הקהל הוא שפר. מר אברתם דייטשער דבר בלב רגש על זה. בדברים חמים ונמרצים דבר הונכחות את הנהגה, הקהלה לא הוכל להיות כלי רב אף יום אחד. אלה המשימים את הדבר אינם צריכים לרב כלל, אבל הקהלה צריכה לרב הגון בתור ב"כ העדה הדתית. לכן נחוץ לבחור מיד את שלשים הבוחרים, שיבחרו רב. אחרי ובוה ארוך נמרה המועצה את ענין למוד הדת בתחלה, כי נחוץ לשלוח את החלטת מיד אל מועצה בה"ם. עת הצהרים עברה, הגיעה שעה ג' והפרנסים נשמטו אחד אחד ולא היה אפשר לעסוק עוד בענין הרבנות. אך הנשיא הבטיח, כי עוד יקהיל בחדש הזה את ראשי הקהל לישיבה כללית ואז יעסקו בענין הזה.

ווינעריששקא. ישיר אמר "המצפה" בגליון י"ח במקום המיכץ לפרעניות בעד מנהיגי קהלת ישראל וראשי ההברות, שהשחיתו את ררכם בקדש: "אולי יזוררו הקיראים מן הריח הרע העולה מן הרפש, ויקיצו את אנשי העיר ההוא למעשה מועיל". אמנם כי כן, האד העולה מן הרפש הגיע הפעם אל אפם, והעולם, אשר התנמנם עד כה, החל לזורר ולהתעורר; אולם לא הקיצו עוד כל צרכם, ולא באו עוד לדין מעשה... גם על ראשי הקהל, על הגבאים ועל הבנן פעל אמנם מכתב ב"מרפ"ץ הקהלות" פעולה, כהפעולה שיעשה בתחלה "אבק-הצחרל" על יתושים ופשפשים... אולם בהיותם נעדרים הרגשה, וחטמיהם--כמעשיהם-- סחומים, ע"ב אמרתי לזרות שנית במכתב הזה את "עפר-הצחרל" עד כי יצא מאפם, והיה להם לזרא... הביטו איפא וראו איך יתעסקו ראשינו ונכאינו בצרכי ובנכסי-הצבור כאמונה! לפני ט"ו שנה הוקם פה מרחץ בעד ב"ה אלף כתר, אשר מים אין בו ומ' סאה מים שאובים שבמקוה, עכורים כמי-מרמנה, וכל באוה ישובון הביתה בנגעים שונים. והמרחץ, קנין-כסף הקהלה הזה, באשמת רה"ק איננו רשום בספר המאבעלע על שם הקהלה, רק על שם הגבאים דח"ק, אשר אחד מהם הלך כבר לעולמו, וממילא שייך עתה חצי המרחץ ליורשיו והחלק השני תרתי ועומד ברשות הגבאי אפרים זאליק, איש בא כימים ומה נעשה לאחר מאה ועשרים שנה? איפה נבקש את יורשיו הנפוצים כבר בארבע כנפות הארץ? ומי יאמר להם השיבו, את אשר לקח אביכם לא כיושר ולא במשפט? אולם לא על המרחץ לבדו עותו רה"ק, כי גם את בית הכנסת ובהמ"ד הניחו בידי זרים, ובהו-מקדש מעט האלה אינם דשומים (אינטא-בילירט) כלל על שם קהלת ישראל, כי-אם על שם עדה-עיר קלאנסא (פאליטישע געמיינדע) אמה, כי עתה רוב אנשי העירה הזאת יהודים הם, אבל אם ברכות הימים ירבו גם הנוצרים בקלאנסא, הלא אן יוכלו הם לעשות עם הבתים ככל אשר יעלה על רוחם! ואוי לנו מאותה בושא! הלא מעשים כאלה כבר היו לעולמים, והעיר ברנוב תוביח, כי אחרי שרפת בית ד', באי גויים בנחלתו... יען גם שם היה הבהכ"נ רשום על עדת העיר, ולא על קהלה-יעקב. -- גם מכל הנעשה עם ההכנסות ביהכ"נ -- בין איש יודע עד מה! הרי אני כבן חמישים שנה, ולא זכיתי לראות איזה חשבון, וגם בעלי-בתים זקנים ממני אינם יודעים כלל, אנה אול כסף ההכנסות מכל הדוד הזה. רק אחת אנו יודעים, כי גבאי ביהכ"נ הנוכחי ירש את הגבאות הזאת זה בחמישים שנה, והיא בעצמו המזכיר, הגובר, הסופר ומונה והרואה חשבון, והכל בידו. אולם אל תרמו בנפשכם, קוראים נכבדים, כי על שכם הגבאי הזה, משרת ביהכ"נ לבדו נתנה; הוא גם גבאי -- נצח-נצחים מחברה הקדושה, ולדברת בני אדם יושבי חשן... עטרתו זו הלמתו ודאק, כי יודע הוא להלון נגר החיים בקריות-לב ובאכזריות-נפש, אם יבאון לקבור את מתיהם ר"ל. אולם איה הן ההכנסות השמנות הללו, אשר נקבצו זה שנים אין מספר? מירא מעולם איזה חשבון? הקטשום! אתם ראו כי פקטים, כאים ומטפחים על פניכם ומי בכס גידי, כי המעשים הנזכרים לא על ארני האמת הטבעו יגיש את עצמותו ויבחישים כריש גלי!

פרס קצוב ארבע מאות כסף לשנה. קנדידטים אחדים שלחו את העודותיהם מגדולי הדור, ואחד מן הקנדידטים היה ת"ח מובהק מעירנו, מורה הוראה זה עשרים שנה והוא לא נבחר, בשביל מה? בשביל שלא נתן כסף. כי-אם נבחר איש אחד מאונגריא, שנתן לקפת הקהלה שני אלפי כתריום. לפני שנה בעת שעיר סטריא היתה צריכה שלשה דינינים על מקום הרב, שהלך לסטאניסלא, פרסמו ראשי העדה מודעה בעהונים רבים עם פרס קמץ מאד, אז שלחו שלשים ושבעה קנדידטים את העודותיהם לחרר הקהל שם, ומי נבחר? אלה נבחרו, שנהנו כסף לאחד, שהיה לו דעה בענין הזה. אחד מן הנבחרים, שהיה מקודם כו"ץ בעיר קמנה הסמוכה לעירנו, היתה לו בעיר מגורו ביה ומוכרח היה למכור את הבית עם הקרקע בעד אלף כסף, כרי שיוכל לשלם ולהשיג את המשרה. למדדגה כזו באי תלמידי חכמים, שלמדו שלשים שנה בלי הפסק בעת שיש לת"ח איזה שעה-הבשר לעתים רחוקות להבחר בתור מו"ץ באיזו עיר מצערה עם פרס דל וקמץ, יררשו ממנו כסף. ועתה אנכי שואל: מורי ורבותי! אם בדעתכם לקבל כסף, מדוע הנכם נותנים פרס קמץ כזה, שאיש עם בני ביתו יגועו ברעב. זו תורה וזו שכרה.

רישא. מענדרי קארפף.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בישיבת מועצה המהלה ביום א' שבוע זה קרא הנשיא ד"ר ש"י לע עם מחאת הציונים בחתימת ראש הגליל הציוני ד"ר גא' לדרואס ער על אדות השמועה שהתפשטה, כי חברי מועצה הקהל קנו מניות המלוה הרוסיה. הפרנס מר. י. שאָנוועמער מלא אחרי המחאה ויאמר, כי חרפה היא לנו, שאדירי הכסף שלנו עמלו לטובת כוחצינו ויגרמו חלול השם. על ראשי הקהל לדרואג לא רק לעניני דת, כי אם גם לכל צרכי היהודים. לכן עלינו להביע מחאתנו נגד אנשי הכצע, להסיר חרפה מעל קהלתנו העתיקה. לכל יאמרו, "מדשתקי דבנן שמע מינה דניחא לה". הפרנס מר יצחק בוי מ' נג ער דרש לנקב את שמות המשתתפים במלוה הרוסיה, לכל הנוח החרפה על כל מועצת הקהל. אחרי ובוה ארוך החלט, שתביע מועצת הקהל את גנות אלה מן היהודים, שקנו מניות רוסיא, למען ידעו בני עמנו להבא, כי לא יוכל העם היהודי להנקם בצורריו רק באופן הזה. ההחלטה הזאת התבט כספר ותתפרסם בעתונים. -- ד"ר פישלאוויץ הציע, כי מועצת הקהלה השלח מלגרמה אל ראש המינסטריום פרינץ ההנלווע, בבקשה להוסיף על המנדטים ש"י היהודים בגליציה, אם לא עד י"ז, כמו שראוי להם ע"פ מספרם, עכ"פ עד עשרה. ד"ר דייבועם הציע, כי תשלח הקהלה חבל צירים אל הממשלה בדבר הזה. החלט להריץ לע"ע מלגרמה ואח"כ, כאשר יהיה נחוץ, תשלח הקהלה גם דפוטציא. מר משה ליב אָהדנשטיין אמר, כי אין צורך שתפעל הקהלה בפ"ע בדבר הזה, עליה רק להתחבר אל הר"ר ביק (?) המשתדל בדבר. ע"פ הצעת הנשיא ד"ר מילעם נדחתה ההצעה הזאת. ד"ר מילעם אמר, כי לא קמנים אנחנו להכרז אחרי אחרים, על קהלת קראקא לעשות בפני עצמה. מר אברתם דייטשער אמר כי בשלוח הקהלה דפוטציא לוויין על אדות מנדט היהודים תשתדל גם בדבר חקי המסחר הקשים, חובת העודת, סוחרים שבתת יום א' וכדומה, לדעת מר א. מרגלית אין להשתדל בזה רק ע"י נציב גליציה הגראף פאמאצקי, כי היה תמיד בעוזרנו. ההצעות האלה התקבלו.

הפרנס מר י. גא' לדרוארט שאל את הנשיא אם נודע לו, בבית החולים הכללי ובקליניק. בקראקא חתכו הרופאים את לשינות מתים יהודים, שמתו שם, כדי להתלמד. הנשיא ד"ר מילעם ענה, כי הדבר ידוע לו וכי כבר דבר עם הפרופסורים בבית החולים ויכתיחוהו, כי לא יתנו עוד לעשות כן. לפני חרשים אחדים נועצו רה"ק על שאלת מועצת בני הספר הלבוב, אם תסכים מועצת הקהלה בקראקא ליסוד בתי הספר יהודיים בקראקא ע"י חברת בה"ם היהודית. מועצת הקהלה החליטה, כנודע, להסכים לזה. ע"פ התנגדות הפרנס ד"ר דייבועם וחבריו נעצרה החלטת הקהל ולא נשלחה ללבוב. עתה דנה המועצה שנית בדבר והחלט לשלוח את ההחלטה מיד ללבוב. -- משנה הנשיא דר. ר. לנדא

גוסעי מסחר אמהים, שאינם שנוורים, רובם פורקים עול הורה.

מי שלא עבר בארץ אשכנז לא יוכל לצייר לעצמי שפלות היהדות פה. ארץ אשכנז אינה מקום מקלט באמריקה, ששם נמצא קבוץ יהודים רב, ויש אשר יבוש מחברו ויש מוכיח את חברו, אבל פה באשכנז, בפרט במדינת באיערן, מעט היהודים אשר בהיבט מפורזים ומפורדים, וברוב המקומות לא נמצא יהודי כלל, ואפילו במקומות שיש בהם יהודים, אינם מוכיחים זה את זה על דבר עניני היהדות ומכ"ש את הגרים, כי יהודי אשכנז, אפילו החרדים שבהם, חושבים את כל היהדות ומצות התורה כמנהג ישן, ולא כמנהג הישן לברך את הבנים בערב שבת ובמזו"ש, שהכל נוהגים בו, רק כמנהג של "קצת נוהגין". קצת נוהגין שלא לאכול המין בפסח וקצת אין נוהגין בו; קצת נוהגין להניח הפליין וקצת נוהגין שלא להניח; קצת אינם מתחננים רק בעמם וקצת מתחננים אפילו בעמים אחרים, ובעלי מנהג זה אינם פחותי מדרגה מבעלי מנהג אחר.

וכן אתם בני גליציה החרדים על דבר ד', אשר מוכנים אתם להקריב חיובם, לבלתי עבור אפילו על עיקרי דמסאנא, שימו דברי אלה על לבכם ומנעו בניכם מן העסק הזה. כי יבא אליכם מכתב ממורעכם פה, או סרסור צורך נפשות, לפתות אתכם, לשלח את בניכם ובנוהיכם הנה, לא תאבו ולא השמעו לו, כי מלבד אשר רוב הבאים פה לא יצלו ולא ישיגו אחרות חיים גופנים, עוד סכנה צפויה עליכם להעביר את בניכם מעל הרה, ואפילו אם בטיחים אתם ומאמינים בבניכם, שיעמדו כנסיון ולא יעברו אפילו על קוצו של יו"ד, הנה בני בניכם, אשר יולדו להם פה בוראי יבזו לצור מחצבתם ויבושו באבות אבותיהם, שהיו יהודים מהמפוס הישן, כי פה לא נמצא "חרד" ולא "מלמד", כי אם "שולע" ו"לעהרער", יהודים לומדים בבית-הספר הקריאה העברית ולמדו הרה רק שתי שעות בשבוע, ואל החשבו שלמדו הרה האלה הם דינים משלחן העורך, הם מזהזכיר! הש"ע לא מצא חן בעיני יהודי אשכנז ומוריהם. ראו מה שכתוב בספר "יסודי התורה" של הלאנדעסראבינער דה הערקסהייטער הרב בעערנבורג... לבן התנשאו ישיבות רבות ורננים, אשר כספריהם הרחיבו י"כ בירו עוד יותר את המנהגים הרתים, כמו בישה איסרלם (רמ"א) ועוד". ובספר למוד-הרה של הבעצירקסראבינער רר. זאנדהייטער הרב בוזי-דעלבערג, בספרו מעשי שבתו צבי והמאמינים בו, כתיב לאמר: "העתועים כאלה, שנעוץ ואמונת הבלי שוא נמצאים עוד היום כאיזה ערים כאונגארן, פולין וגליציה אצל החסידים". דברים כאלה ילמדו פה יהודים וילדות בני שבע ושמונה שנים. שפמו נא אתם, הקוראים, מה יאמר הנער הבלתי יודע להבחין בבורעו, כי אכיו או אבי-אביו גם הוא מאמין באמונת הכל ושימר מצות, אשר איש אחד, ר' משה איסרלם שמו, הכביד עליו? הנער ההוא בוראי לא ישמע עוד לבריו אביו באמרו, "שמע בני מוסר אביך", כי מי ישמע לדברי משונע?

עוד חזון עמדי למועד אשר אשוב לדבר אליכם בענין הזה, ובין כה וכה שבו החתיכם! ישראל גיטמלער.

מחרוב ומרחוק.

שבידת אכרים. מפאדהאיצה מודיעים אותנו, כי האכרים במחוז ההוא עשו קנוניא. לבלי לכת לעבודת האדמה אצל בעלי האחוזות עד שיוסיפו הרבה על שכרם. בעלי האחוזות הביאו פועלים מרחוק, אבל האכרים הנום ולא נתנום לגשת אל העבודה. באספות החליטו לבלתי תת שום זר לכא הלום לעבוד. שר המחוז הביא חיל צבא לעיר. התנכלות בנפש הקיסר ווילהלם. דינאמיטונמכות נמצאו בגן אוסוויל בלותריינגן, אשר שמה בא הקיסר ובאניה "האמבורג", אשר כה יסע הקיסר בקרוב. המתנכלים נתפשו.

מות נאפון. גאפון הכמר הרוסי, שעמד בראש הפועלים, שדרשו חרות ושנקשו להציע בקשתם לפני הגנרל והצבא ירה בהם וימת אלפי אנשים מהם, גאפון זה נעלם לפני שנועות אחרים ולא נודע מקומו. כמה גדרות נבראו על אדותו. עתה נמצא פגרו בחדר סגור בסוף לפמבורג. הפועלים נוכחו, כי התמכר גאפון אל הממשלה והיה מרגל בישכר רב. גם שלח יד בכסף הפועלים. שנמסר בידו בשבילם ויהרגוהו.

טביעת שלש אניות. בים הצפוני היתה סערה עצומה. שלש אניות תרן נמכעו עם ע"ג איש, אשר היו בתוכן.

התנכלות על משכח ידי היהודים. המה עושים את שלהם כשקידה. לא יאוו מבקש בכל יום תחלה אחרת. לגזול מירי היהודים שארית לחם, למען נשל אותם מעל האדמה. תקיפי רוסיא באומנותם: כדי ברזל וקדרמות ותסיפי פולן באומנותם: פוליטיקה וכלכלה. הקדרמות מכאיבים מידו היהודים וכל העולם צועקים ותחנלות כלכליות אינן מכאיבות מיד והיהודים שותקים. כי לא בינת אנוש לרם. להכין, כי אלה מזיקות יותר מן הקדרמות. האצילים מתנכלים לקחת בידם את מסחר השפיריטוס. אשר אלפי משפחות יהודיות מתפרנסות ממנו. הם רוצים לעשות קרמל על הסחורה הזאת. כל השפיריטוס הנעשה בגליציא ימסר אל הקרדיטבאנק בלבנו למכירה, והוא יקבל שכר סרסות מכל מאה ליטר וגם ילוה כסף לבעלי משרפות י"ש. בזה יאכדו כל סוחרי הי"ש לכל הסרסות את לחמם. החובה על היהודים בעלי משרפות הי"ש, לבלי תת ידם לזה, למען הפר את המחשבה הרעה. אלו היתה לנו הסתדרות כאופן שידע כל יהודי את צרת רעהו, היינו יכולים לעמד נגד צוררנו וגזולי לחמנו. עתה אין אף תקווה, שישמעו את דברינו אלה, שאליהם הדברים ערוכים.

אשמה נוראה. בכפר באדין הסמוך לפשעווארסק היה אכר רוצח, אשר הפיל תמיד על היהודים יושבי הכפר אימת מוח. ביום נ' שכוע שעבר מצאו האכרים את האכר הזה מת בשדה, ויעלילו על היהודי כעל האכסניא ועל שני יהודים אחרים, כי הם חיבים בדבר. תיכף באו השוטרים וקחו את שלשת היהודים אסורים ככככי ברזל ויענו אותם בדרך ענויים קשים.

הפה שאסר הוא הפה שהתיר. בשנה שעברה שבתו עוזרי המלמדים בקראקא. כי דרשו, שיתנו להם רשות לשבת בשבת וללכת לתפלה ככל היהודים. אח"כ התפשרו עמהם המלמדים בני"ד, שלא יעשו עוד עבודה בשבת. המלמדים קבלו עליהם את הדין בחתימות ידיהם ואחרי כן עברו על הפסק ויכופו את עוזריהם לעכר גם בשבת. עתה כראו העוזרים את המלמדים דדין תורה והב"ד ההוא עצמו גזר על העוזרים לעשות רצון המלמדים. לעבד בשבת ככחול, כי אין עליהם חובת שניתה, כי העוסק במצוה פטור מן המצות. מי זה יבין את הפסק הזה של ב"ד רבתי בקראקא.

מעשה ברותשילד. המילדת מרים שנפלד עמדה לדין בב"ד של עשטיה בוויץ על עון רמאות. היא חודלה בעלה וננה הם בבית המשנעים וכתה, שפרנסה אותה, שכרה את רגלה. בצרתה ובערבוניה יעצה לפנות אל רותשילד לעזרה. אך כידוע אין ה. נותן צדקה לעניים רק ע"י פרוטקציא גדולה. ע"כ נתנו לה עצה, לשלוח מלגרמה אל רותשילד בחתימת הגראפית מירקהיים, נערת החצר אצל הרוכס הגדול מטוסקנא, כי היא מבקשת מאת ה. לתת לאשה האמללה שי' כתר. ה. לא היה בביתו וישלח אליו בן משק ביתו את המלגרמה להאמבורג. כראות ה. את שם הגראפית צוה לתת מיד. כראות האמללה, כי התחבלה הועילה שלחה עוד מלגרמות כאלה בצרתה. ואז היה הדבר חשוד וישאל ה. בחצר הרוכס הגדול וידע, כי לא הגראפית שלחה את המלגרמות. האשה זו עניה נמסרה לדין ומשפטמה נחרץ לשני חדשים מאסר ה. עמד בתור עד. אלו שאל איזה כהן פתולי או אנטי שמי נדבה מרותשילד לא היה בא אל בית האסורים, כי אלה אינם צריכים לפרוטקציא גדולה אצל אדיר היהודים. שבעה עד שמונה מנדטים ליהודי גליציא. הועד, שקבע הקלוב הפולני לחלק את גלילות הכחירה בגליציא. שם לב לרשימת היהודים, לקבוע שבעה עד שמונה גלילות, שהבחרים היהודים יהיו שם הרוב. תחלת נפירה. שמש ראנמישימים בוויץ אינה עומדת עוד בחצי השמים. כבר החלה לנמות. עד כה ישבורק טני סוציאלי-דמוקרטים כמועצת העיר ועתה בכחירה החדשה בשבוע הזה נבחרו שבעה סוציאלי-דמוקרטים. ומספר הדעות של יתר הקנדיטים הסוציאליים, שנשארו כמועמ, היה רב מאד הרבה יותר מאשר היה בבחירות הקודמות.

האזרחים הליברלים לא הקימו קנדיטים מיוחדים מאין תקוה לנצח, על כן עזרו את הסוציאליים. גם רוב היהודים עשו כן, אבל היו גם יהודים, שבחרו באנמישימים. והי ריב כמועצת העיר ע"ד היהודים. מה שיהודי אחד עושה נוהגים לתלות בכלם, זה כלל ישן. לואיגר אמר, כי כל היהודים בחרו בשונאיו דסוציאליים ודסוציאלי שוהמייער אמר, כי כל היהודים בחרו באנמישימים. לפשר אין מקום. ציד בני אדם. כמו על חיות ביער ערכה הפוליציא בלבוב ציד על היהודים גולי רוסיא. בחוץ, בבית, בכתי כלון יחפשו אחריהם ויוליכום כנגבים אל הפוליציא. והעבודה היפה הזאת נמסרה אל פקידים יהודים, שהם יתאכזרו על אחיהם, לפולנים אין המלאכה הזאת הגונה, כי הלא אומנות הפרוסים היא זאת. והפקידים היהודים ממלאים חובתם כאמונה, בשקידה רכה, לאמר: ראו, כי ראויים אני למשרה הזאת, כי איננו זשירים.

גורי רוסיא. בישיבת מועצת הממלכה האוסטרית הכנימו הנוצרים-סוציאליים אינטרפולציא על אדות היהודים גולי רוסיא, שנמלטו לאוסטריא וידרשו לגרשם ולנעול את הגנבל בעדם. ולעמת זה מתפלצים ברוסיא גם צוררי היהודים נגד רשעת פרוסיא כגרשה מברלין גם אנשים ונשים, שאין עליהם שום חשד ואינם נופלים למשא עד הצבור. — בשנה הזאת גלו מרוסיא צ"ב אלף ות"ס יהודים.

מכרה ברבית לפני ב"ד של משבעים כסאנדיץ ההרשה יעמד בימים האלה וואלף קארנפעלד הנאשם בכמה עונות רבית. נ"ז עדים יעמדה. ארץ ישראל המאדיארית. היהודים רמאדיארים לא יחספו לדעת את הצינינות יען אונגריא היא ארצם ואינם צריכים לארץ ישראל אחרת. והמאדיארים מראים אותם בפעם בפעם, כי זרים הם בארץ ולא כל אשר טוב בעיניהם רשאים הם לעשות. במחוז ראוזשאהערי עמדו בבחירות האחרונות קנדיט סלובקי וקנדיט אנמישימי צורר היהודים בעניצקי, עורך העתון האנמישימי "אלקטימני. היהודים הודיעו, כי בהיותם "מאדיארים" לא יבחרו בציד סלובקי, אבל אין איש יכול לדרוש מהם לבחור באנמישימי, לכך לא ישתתפו כלל בבחירה. אבל הרעות היו שקולות וכלי רעות היהודים לא היתה בחירת בעניצקי בטוחה. על כן הזהיר שר המחוז את היהודים, כי בהמנעם מבחור באנמישימי יתחרטו, כי ירכאם עד עפר. יקח מידם את רשיוניהם למכירת טבק י"ש וכדומה. היהודים היו אנוסים לבחור בצוררם בלב זכ דם. זאת היא א"י השנית, שמצאו "המאדיארים היהודים".

הצירים היהודים בדומא הרוסית. אלה שמות היהודים שנבחרו אל הדומא: עורך הדין ד"ר ווינאווער, אחד מראשי המפלגה הגדולה "קדמים" כדומא, הסופר יאלעס, הסופר אסטראנארסקי, ד"ר פרענקעל, עורך הדין שעפטעל, הרופא ד"ר טשורוואנקני. עורך הדין בראמאזן, החמשה הנותרים הם מנהלי הצינונים ברוסיא: הסופר דעכרי רב ד"ר שמריהו לעוויץ מווילנא, ד"ר ברוק — וויטעבסקי, עורך הדין יאקובזאן — סלאנים, עורך הדין ראזענכונים — מינסק, ראש הבאנק הלאומי ד"ר קאצע-נעלזאהן — ליכאו. עשרה מהם הסתפחו במפלגת הקד"מים ושנים אסטראנארסקי — גראדנא וכראמאזן — קאוונא במפלגת האכרים, כי אכרים בחרו בהם. הציירים היהודים לא מצאו עוד עוז להרים קולם ולדרוש צדק בעד אחיהם. המה ממתנים עד שיעלה הרצון מלפני הציירים הרוסים, כתת להם רשות לזה. מצד הממשלה אין לע"ע כל תקוה כי תטיב את מצב היהודים. עתה מענה חזקה לה: הדבר נמסר ביד הדומא וזו גא תמצא הדבר כדאי לריב בשביל היהודים עם הממשלה ולהחליש את כח הדומא.

הזוכה בטריואנוב. כשכוע שעכרה היה בויטומיר גמריהדין של הפאטריטיים הרוסים. שהרגו עשרה יהודים. אשר הלכו לעזור את אחיהם ביום ההרגה בויטומיר בשנה שעכרה. ל"א נאשמים יצאו לחפשי וי"ג נשפטו לגרוד האסיריים (עבודת הפרך) לשלש שנים וי"כ לשבת בבית הסדר משה עד שמונה חדשים. קטיגור הממשלה, אשר עליו ללמד חובה על הרוצחים, למד חובה על היהודים. כאחד דאגיסטורים של המאה השחורה לעג ליהודים הלוחמים בעד החרות ויצדק את הרוצחים. גרוש היהודים מברלין. המניסטר הפנימי בפרוסיא הגיד בפילמנט, כי גרוש היהודים מפרוסיא לא מאתו

יצא, כי הפוליציא עשתה זאת לא רק מדעתה, כי-אם גם למרות פקודתי וכבר ערך חקירה ודרישה והחייבים יענשו.

בקרת משפט דרייפוס. ביה"ד הגדול בפאריז יבחין אחרי חג השבועות רדישת הבקרת של משפט דרייפוס בן, אשר משם יצא חיב ורק בדרך חנינה הוציאוהו לחפשי יען סבל כבר דיו.

האנרחים בפאריז. האנרחים סטריגא הנהרג בבומבה אשר נשא בחיקו אצל פאריז. היה יהודי. הוא וחבל חבריו התנכלו בנפש הנסיך הגדול וולארימיר הרוסי וכנו הושיבים בפאריז, על אשר צוה הראשון לירות בפועלים בחדש יאנואר בשנה שעברה. רבים מהם נתפשו.

סוף גנב כתריה. נוצרית אחת בארדאן פלך משרנינוב ברוסיא לקחה בימי שוד היהודים כלי כסף וזהב ותמננם בעפר. שכנה הרגיש בהם וינבנם. בראות האשה, כי עמלה כריק ולא יכלה לתכוע נזקה ברין שמה קץ לחייה בתליה.

מדה כנגד מדה. ראובן שלח לשמעון, לבקש סמנו להשאיל לו ספר. על זה ענה שמעון, כי חוק עשה לו שלא להשאיל ספר, אם רוצה ראובן לעיין בספר יבא אל ביתי ויעיין. פעם אחרת שלח שמעון לראובן, לבקש שישאיל לו קסמי נפרית להרליק את מנורת הגאז, אם רוצה שמעון להרליק יבא אל ביתי וידליק, ענה ראובן. כצ"ט.

משרה הספרות והמדעים.

מקדמוניות היהודים בפראנקפורט דמיין.

(המשך)

לעמת זה ידענו, שבסוף המאה הי"ב למספרם, כארבעים שנה לפני הגזרה הראשונה, כבר נמצא ספר חשוב ומפורסם, שזכרו היה חכם פראנקפורטי — הספר "מדרש ילקוט" או "ילקוט שמעוני" מאת רבי שמעון הדרשן מספר"ט, מזה נובל לשפוט, כי כבר היתה שם אז סהלה עברית חשובה א.

הילקוט השמעוני הוא, כנודע, אספת המדרשים ואגרות חז"ל, המפורזים בשני התלמודים ומדרשים, מסודרים עפ"י סדר פרשיות התנ"ך, כל אחד על מקומו.

נובל לאמר, כי מה שעשה הרמב"ם ז"ל, שחי גם כן באותו זמן, בשביל ההלכה עשה רבי שמעון הדרשן בשביל האגדה. בשעה שהרמב"ם ז"ל אסף בידו החזקה את כל יסודות ההלכה ואישיותיהן וסדרן בכנין נפלא ונהדר, אשר כל אחד יכול למצא בנקל בחדרי המרוחים את ההלכה, אשר יבקשו, אסף רבי שמעון הדרשן את הפרחים העדינים של הפיוט העברי וההגדה, את העלים והציצים מכל ענפי עץ הרעית והתורה, ויחברם לזר נחמד מרהיב לב כשלה צבעיו סביב ספר התורה, כל מדרש אחוז ומשור בפסוק השייך לו, וככה השיב בסדר נכון אל מקומם אל הענף שגדלו עליו, את כל פרחי האגדה הראויים להאסף ולהזכה, שנהרפו ונתרחקו מהם כים הגדול והסוער של התלמוד והמדרשים.

הרמב"ם אסף וסדר הדינים הנוגעים להלכה למעשה ומן הרעות המתנגדות הביא את אלו שהוא הסכים עמם ופסק במותם, ומפני זה לא יכול ספר כ"משנה תורה" לרחיק את ספרי התלמוד, כמו שיראו באמת מתנגדי הרמב"ם. כל הרוצה לפסוק הלכה למעשה בעניני החיים, ובפרט בענינים שיש בהם מחלוקת בין הפוסקים לא יורה שום דין עד שיראה את כל הממורים במקומותיהם, ומפני זה לא יכול ספר "משנה תורה" לרחוק את רגלי הגמרא אלא להיפך.

(א) ואצל החכם רפאל קירכהיים ראיתי הערה בכת"י הח' ברמולוי הכותב, כי הרי, אליעזר בן יואל (הראב"ה) נפטר ביום ו' עש"ק ה' ניסן תתקפ"ר בפראנקפורט. אולי יש להביא סמוכים לזה מאיזה מקום?

לא כן ספר כהילקוט, בו נאספו רק דברי אגדה המושכים את הלב, אמרי מוסר השכל בדרך משל, מליצה. פתגם ופרוש הכתובים, שיש בהם רעיון מוסרי, וכל תכליתו רק לעורר את הקוראים לתקן את מדותיהם ולמעשים טובים בכלל, ואין לו שום שיכות בלתי-אמצעית אל הדין וההלכה. ספר כזה כל אחד קורא בו בתענוג כמו שהוא, מבלי לחזור אחרי מקור חמדרשים והאגדות, ולבן אין פלא כי "הילקוט" נתרבח ונתפרסם בכל פנות העם, שמצאו בו ספר טוב ונעים למטרא.

כל הרואה את המלאכה הגדולה הזאת, מעשה אומן מומחה, את הסודר הנפלא בספר הזה, יוכל רק להתפלא על רוחב ידיעות המחבר, על גודל בינתו וכשרונו הסודרי. לפעמים יחבר שני ענינים רחוקים על ידי איזה צד השוה שבהם ויחבר סופו של זה בתחלתו של זה, ולפעמים יקצר במקום הראוי ומכמה ענינים דומים וקרוכים זה לזה יסדר לנו בנין אחד קצר, שלם ונגמר ב). גם ההגרות המכארות את הכתובים נסדרו בו באופן כזה, שבאור התורה הוא רק דבר צרדי, והמסדה העיקרית הן הרמזיות המוסריות הנובעות מהם, כי לא ספר הלכה ללמוד ולעשות רצה רבי שמעון "ראש הדרשנים" לתת לפני העם, רק ספר למקרא, אמרי מוסר, התעוררות, דברי תשובה, אגדות ומשלים.

רבי שמעון היה חביב מאד על הקהלה העברית, ובפרט על המון העם הפשוט, שספר "הילקוט" היה בשבילו דבר בשעתו, נחוץ ומועיל לו מאד. כלם התפלאו על ידיעותיו הרבות בכל פנות התורה, על מדותיו הטובות, וחבבו מאד את דרשותיו הנפלאות, שמשכו את הלב בבאורי האגדות, במשלים נעימים ומוסר השכל, והיה מרגלא בפומיהו פתגם זה: "רבי שמעון אן דער ספאָרט קאָנן דיע נאָנצע תורה אויף איין וואָרט". מן הפתגם הזה נובל לראות, מה חביב היה מחבר הילקוט על כל העם ומה גדל ערכו בעיניהם. מזה נלמד גם כן, כי דירתו היתה אצל שער העיר, וכן נמצא כתוב בספר ילקוט שמעוני דפוס ישן הנמצא בפראנקפורט, כי מחבר הספר היה מכונה רבי שמעון "אן דער ספאָרט". ג)

לעבודה כבירה וגדולה, בחבור הילקוט נצרכה הרבה שנות מנוחה ושלחה. וקהלת היהודים בפראנקפורט חיתה אז ברוב טובה ותעל בפורחת בשלחה ובטח, ועל ידי המנוחה התרחב גם למוד התורה, אבל ימי השלום ועבודת התורה והחכמה לא ארכו זמי רכ. אחרי תם חבור הילקוט.

האלף הששי החל אצל היהודים בפראנקפורט ברעש גדול ומער נורא, ברעש ובזעם בלתי נראה מראש, ובלי שנוי מוקדם לרעה של היחס בין היהודים והנוצרים. רוח שאינה מצויה באה פתאום עליהם ותעקור משורש את כל הקהלה הפראנקפורטית, כרוח סערה כיום קיין.

אחד מישראל המיר, והרבר עורר כמוכן רעש גדול בכל הקהלה. על זה מלאו האזרחים הנוצרים חמה ויתקוממו להכות ביהודים, ואין מוחה בידם, ותצא הגזרה: המרת הרת או מות אכזרי.

כמאתים כחרו כמות על קרוש השם, הרבה נמלטו ונצלו, ורק מעטים המירו. שמות הקדושים הי"ד נרשמו לזכרון בפניקס כמיניץ. הראשון נרשם שם הרזר יצחק ברבי נתן ד' ואחריו עוד קנ"ח קדושים וכיניהם שני רבנים. הרבר היה ב"ג סויו שנת אחת לאלף הששי.

(סוף יבא)

ב) כן נראה למשל בסדר ויקרא ס"ו תמ"ב, תמ"ג, תמ"ד. הסי' הראשון יכול רשות ע"ד הפסוק, ונתח אותה לנתחיה", והסי' תמ"ג הבא אחריו יעסוק בסוגית רוב, מפני שבגמרא ילפינן לה מפסוק זה, וככה הוא עובר להלכות רוב בשחיטה, עד שבסימן תמ"ד יעסוק בהלכות שחיטה מן הצואר עצמה, וכן הרבה מקומות.

ג) ע"ד הענין אם ר' שמעון הדרשן הוא רבי שמעון קרא כבר כתב שו"ר בכרם חמד השכניע, צונץ בספרו, צור געשיכטע' צד 61, לגסהום ב"עמודי העבודה, גרטיץ בחלק הששי מספרו צד 68, וקירכהיים כהליטרטורבלט ה"אריענט" שנת 1844 וגם 1847.

ד) יוכל היות, כי זהו רבי יצחק ברבי נתן שחבר את הפליחה על קדושי פולרא בשנת תתקצ"ה. מבלי להשיב, כי גם עליו תעבור בקרוב הכוס ובני ישראל יקוננו על הקדושים החדשים. גרטיץ מיחס את הפליחה הנ"ל לא"לקדושי פולרא, רק לעיר לנדא (חלק שביעי 68).

זה לעמת זה.

(מאת מ"ח.)

הפרנקים והזקסים לפנים חשבו את יום ב"ה מערץ לראש השנה לבריאת עולם. שבמי הנרמנים עשו בו הזכרת נשמות למתיהם, יכה חגו האומות הקדמונים חג "אָסמערן" על-שם "אָסמארא" אלילת אור נגה, בהתחדש בחדש האביב החביב, פני אדמה בהדר סביב, ותחית המבע בשרה ובכרם נציצים ופרחים בצאת השמש מנדן, להשביע הנפש בחום צח ועדן, ויבכרוה באורים בהצוהם אש בהרים ויפזרו עפר השרפה על כל שרה זרוע, לגדל צמחים. — אח"כ היה לחג הנוצרים לפי אמונתם בהחית גואלם, ומשלוח מנות ביצים צבועות לסימן, כי משם נולדים אפרוחים חיים. — והנה נחזה אנן בדירן. חז"ל אמרו (מגילה י"ג) אסתר, אסתהר (וע' יומא ב"ט ושמות רבה פמ"ו), ויהי מנהג ישן בפורים להדליק נזרי עצים ולפזז ולכרבר על המרורה ונקרא (סנהדרין) משוורתא דפרוריא (עשה"ב: כי תלך כמו-אש גלליך לא תכוינה). — ורעת ר"א בניסן נברא העולם, וגם אנחנו אוכלים ביצים בפסח לזכר היקיצה מהנומה והתקומה והתחיה כאומה, כי בצאת ישראל ממצרים נהיו לעם ותחינה העצמות היבשות. (ואולי ע"כ מאבילים ביצים לאבל בסעודת הבראה, רמו להשארת הנפש ותחח"ם).

האלכה וארך החיים. אמר יאמר, כי רק השכרות מוזיקה לבריאות האדם. אבל שתיה ממוצעת לא תזיק, והנה ערך חוקר אנגלי חשבון ברור ע"פ רשימות חברות אחריות החיים. חברות האחריות באנגליא נוהגות לחלק את האנשים המבטחים לשתי מחלקות: האחת היא אלה השותים משקות משכרים במדה רגילה (שכורים לא תקבל כלל שום חברה) והשנית היא נזירים, אשר לא ישתו מאומה. במשך ליז שנים הכינה חברה אחת לשלם לבני המבטחים המתים מהמחלקה הראשונה סך שתי מיליונים ותש"ג לישראל שטרלינג ובאמת שלמה י"ד אלפי ליטרא פחות מן הסך הנ"ל. לבני המבטחים מהמחלקה השניה הכינה לשלם סך שלש מיליונים ור"ג ליטרא שטרלינג ובאמת שלמה ת"ש אלף ל"ש פחות מן הסך הנ"ל. את מספר המתים מהמחלקה הראשונה שערה י"ב אלף ולא מתו רק י"א אלף ות"ק ואת מספר המתים מהמחלקה השנית העריכה תת"ק אלף ומאתים ולא מתו רק ת"ר אלף ות"ר, כלומר שני אכפים ות"ר פחות ממה שהעריכו. את התוצאות האלה מצא גם אצל חברה אחרת. במשך י"ח שנה העריכה שני אלפים מתים מהמחלקה הראשונה (השותים) ולא מתו רק אלף ות"ר. ובמחלקה השניה העריכה אלף ר"ב ולא מתו רק תר"ע. מהמחלקה הראשונה מתו שמונים ממאה ומהשניה ניה ממאה. אין ראיה גדולה מזו, שהשתיה אף במדה קטנה מוזיקה לארך החיים.

אשכנז לעתיד. סופרים אשכנזים חשבו וימצאו כי בשנת 1950 יהיה מספר יושבי ממלכת אשכנז צ"ה מיליון נפש, מספר יושבי רוסיא ק"ע מיליון, מספר יושבי אוסטריא ע' מיליון, איטליא ג' מיליון, אנגליא ס"ב מיליון, צרפת מ"ב מיליון. החשבון הוא לפי מה שהתברר עד כה. בשנת 1870 היה מספר יושבי אשכנז מ' מיליון ומספר יושבי צרפת ל"ה מיליון. והאשכנזים מתגאים, כי בא יום, שהמה ימלאו את כל אירופה, כי יושביה יפרצו ויתפשטו בכל הארצות וימשלו בקופה. כמוכן כמזכירם הם שאוסטריא לא תתקיים עוד ימים רבים וכל מערב אוסטריא תסתפח במלכות אשכנז. והתמימים ישובחים כי ביסמארק אינו חי עוד וגם ווילהלם השני לא לעולם יחיה ואי אפשר לדעת איך תהיה צורת מפות הארצות לעתיד לבא. בלי פיסר חזק לא יוכלו כל שבטי אשכנז להיות מאחדים בממלכה אחת, כי מטבע האשכנזים הוא להיות נפרדים לממלכות קטנות.

בגליון י"ט מ"המצפה" הוביח בעל המאמר. מקדמוניות היהודים כפר"מ, שאין לפרש חבר עיר המובא בהראב"ן על חבורת עיר. כי איזו שייכות יש עניני צדקה לציבור. ראיתי להעיר, שאיזו זו הוכחה נמורה. כי מצינו כי

בעזרתם ויכתיב איז שפיינע אונטער ערנערהונג מיט פעטט אויך פיר דיא נערווען, וואס דורך נייערע פארשונגען איבערצייגענד נאכגעוויזן איז. ליידיגער זינד דיא אין דען נערדליכען צאנען אלטגעברייכליכען שפיינעפעטטע טיערישען אורשפרונגעס זעהר טייער, צום טייל אויך שווער פערדויליך, דא איז עס דען איין זעגען פיר דיא הויזפרויא, דאס איהר יעצט אים (צערעס) שפיינעפעטט אים פיינסטען קאקאסניסען איין אידעאלעס פעטט צור פערפויגונג שטעהט, מיט דעססען הילפע זיא דיא איהרען דען פארדערונגען דער וויסענשאפט, דעם געשמאק אונד דער בעקוועמליכקייט ענטשפרעכענע, — גוט אונד בילליג — ערנערהען קאנן.

אל השוחטים ואל הסוחרים

השוחטים הרוצים למכור את סחורתם: נוצות של עופות מבל המינים, שחורים לבנים, צ"ש, צ"ל, ק"ה, וכו' יפנו אלי והנני מוכן לקנות אצלם בכל עת במקח טוב, או לקבל על קומיסיאן. בן יוכלו כל הסוחרים להשיג ע"י בל מיני סחורות הבאים מארץ רוסיא: גרויפען, הירוש קלייטשע, דאס-האר וכו'.

כתובת:

Josef Lupolianski
Brody (Galizien).

ידידי מר משה גרינבערג להארשו עם מרה ובקה בת מו"ה ליפא הריין.
זיינוויל באמוע—קאמינקא, הסמוך לפארוואלאמיסקא. מקורות לב אברך את בן דודי מר דוד יאסט מקראסא להארשו עם מרת ראזא גאלדמאן מלאנצוט, בברכת מזל טוב.
בעריש מעללער — יאסא.
בברכת מזל טוב ממעמקי לבבי הנני מברך את מר חיים יעקב דאמיניץ מראדימנא לארוסיו עם אחותי מרת ליבא זיענעל. עקיבא זיענעל — קאנטשינא. ברב עונג ועדן אברך ברכת מזל טוב את גיטלי מרת רעבעלע האללענרער מסאנו ישן לארוסיה עב"ג שבח גיטה נ"י מסאמאר בארץ הגר.
בנימין גראיווער — באבניא.
ברגשי אהבה וידידות אברך בברכת מו"ה את רעי מר אברהם ליליענבוים ממעמץ לארוסיו עם מרת רייזל רייזאפעל מקראקא. פנחס פיעלפרייה.

די וויסענשאפט האט נאכגעוויזן, דאס דער מעגש-ליכער ארגאניזמוס, נאמענטליך דער נאך אין דער ענטוויקלונג בעגריפענע, צום געוויסען הינרייכענדיג מענגען פעטט נעטיג האט אונד דאס דיא גושען ווירקונגען דעם לעכערטראנס ווע-נייער אויף געהיימען אייגענשאפטען דעסזעלבען, אלס פיעל-מעהר אין זיינעם פעטטגעהאלטע (נעבען לייכטער אסמיליער-בארקייט) בערוהען. איינע הינרייכענדיג ערנערהונג מיט פעטט איזט פאן גרעסטעם איינפלוסע אויף דאס וואכסענס. גאנץ

הראשונים, שמצות צדקה יש לה קדימה להחלק דוקא בקהלה שיש בה ציבור. ראה בתשב"ץ (תלמיד מהר"ם מרומנובורג ז"ל) סימן קע"ז בזה הלשון: "ובמקום שאין מנין יכול לעכב לעצמו מעות פורים שלו ולתנו במקום שירצה". ובכל בו סימן קי"ו: "כל הנדרים שאדם נודר בכיה"ם ישלם באותו שנה, אם יש שם מנין קבוע. ומשנכנס אדר הסמוך לניסן עד הפורים כל העוברים תוך עיירות ופורים, אם יש שם מנין קבוע יש חרם קדמונים לפרוע מעות פורים. ובאליה רבה הגיה גם באו"ח סימן תרצ"ד שצ"ל במקום "שאיין מנין" (ובחיבורי יוסף דעת רבות ספולתי והראתי רבאו"ח אין מהצורך להגיה, והמחבר לשיטתו). ונסתר בזה כל יסודו ושפיר יש ראיה כי לא היתה שם קהלה כלל.

צבי דוד זירבינער מאורשים כחריש אייר

מר אבא פינעלעס ואשהו ומר ליבוש גוממער ואשהו מברכים את משפחת בענא שרייבער בוויין להבנות בנה בכרותו של א"א.
ברכת מו"ה הנובעת מעמק לבי תחול על ראש

דיא פיינסטע אללער מארמען איז "צערעס" שפייזע-פעטט!

(אויס קאקאסיסען). דאס בעסטע צום באקען, בראטען אונד קאכען.
Nährmittelwerke „Ceres“, Aussig.

די ערצייגונג אינערליעגט דער בעמישען קאנטראללע דער פאם האהען ק. ק. מיניסטער דעם איינערן גענעהמיגטען אונטערזוכונגסאנשטאלט פיר נאהרונגס-אונד גענוסמיטעל 31 Spitalgasse, WIEN, IX.
די קויפער פאן צערעספייזעפעטט זינד בערעכטיגט, די ווארע-אין, אריגינאל-פאקונג אין דער אנשטאלט קאסטענפריי אונטערזוכען צו לאסען.

Holzrouleaux und Jalousien
bester Qualität in allen Preislagen und schönster Musterauswahl empfiehlt billigst die Holzrouleaux und Jalousienfabrik von Anton Tschander jun. Brannau (Böhmen). Agenten gesucht.

PATENTE aller Länder erwirkt
DR. FRITZ FUGAS
beider Patentanwalt
Mitarbeiter
INGENIEUR 2460
Telephone
A HAMBURGER
Wien VII, Siebenterrasse 1.

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קעננטניס, דאס ריע רענאמירטע לעכבערגער בשר-זעלבווארענפאבריק דער פירמא פאסטעטקאמפ. נומעהר אין דען בעזיטץ דער פירמא בלאנקשטיין עט פרענקעל איבער-גענאנגען איזט. די פאבריק איזט יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמי, זאווי אלע פערשיעדענע זעלבווארען-סארטען צו ביליגסטען פרייען. שמעהט אונטער אויפזיכט דעם ביר"צ דפה. Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.
הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שטראסע 41, באימף 18 באזשינא 20.

גליהם-אנצייגע

דיא געוויינע נאראמירט דער שטאמע האמבורג נאראמירטען גראסען געלד-לאטעריע, אין וועלכער 9 מיליאנען 25,285 מארק זיכער געוואונען ווערדען מיסען.

דיא הויפטגעווינע דיעזער פארטהיילאפטען געלד-לאטעריע זינד פאלגענדע, נאמליך: דער גרעסטעגליכסטע געוויינ איזט אים גליקליכסטען פאללע: 600,000 מארק.

פרעמיע א	360,000 מארק	1 געוויינ א	40,000 מארק
"	200,000	"	30,000
"	60,000	7 געוויינע	20,000
"	50,000	1 געוויינ	15,000
"	45,000	11 געוויינע	10,000
"	40,000	"	5,000
"	35,000	"	3,000
"	30,000	"	2,000
"	100,000 געוויינ	"	1,000
"	60,000	"	300
"	50,000	"	200

אום גאנצען ענטהאלט דיא לאטעריע, וועלכע אויס 7 קלאסען בעשטעהט, 92,000 לאזע מיט 44,655 געוויינע אונד 8 פרעמיען, זאדאסס נאהעצו דיא העלפטע אללער לאזע זיכער געוויינען מוס.

דער גרעסטעגליכסטע געוויינ 1-שטער קלאסע בעטראגט אים גליקליכסטען פאללע 50,000, שטייגט אין דער 2-טען קל. אויף 55,000, אין דער 3-טען אויף 60,000, אין דער 4-טען אויף 65,000, אין דער 5-טען אויף 70,000, אין דער 6-טען אויף 80,000, אין דער 7-טען אויף 600,000.

פיר דיא ערסטע קלאסע, דערען ציעהינג אכטליך פעטטגעזעצט, קאסטען: דאס גאנצע אריגינאללאז נור מארק 6.— דאס האלבע אריגינאללאז נור מארק 3.— דאס פיערטעל אריגינאללאז נור מארק 1.50

דיא איינלאגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען זאוויא דאס גענויע געוויינ-פערציי-ניס זינד אויס דעם אמטליכען מיט שטאטסוואפען פערזעהענען פערלאזונגס-פלאן ערויכטליך, דען איך אויף וואונש אים פאראויס גראמיס אונד פראנמא צווענדע-יעדער דער בעטהייליגטען ערהעלט פאן מיר נאך שטאטטגעהאבער ציעהונג זאפארט דיא אמטליכע ציעהונגסליסטע אונאזיפגעפארדערט צוגעואנדט.

דיא אויסצאהלונג אונד פערזענדונג דער געוויינעלדער ערפאלגט פאן מיר דירעקט אין דיא אינטערעסענטען פראמפט אונד אונטער שמרענגסטער פערשויענעהייט.

בעשטעלונגען ערביטע פער פאסטאנווייזונג אדער אויך געגען נאכנאהמע. מאן ווענדע זיך דאהער מיט דען אויספערענען דער נאהעבעפאר-שמעהענדען ציעהונג האלבער. זאגלייך יעדאד ביז צום

24 מאי ד. י. פערטרויענספאלל אי **Samuel Heckscher senr.** Bankgeschäft in HAMBURG.

Dr. Lazar Goldwasser

hat seine
Adwokaturkanzlei
in Krakau, Allerheiligenpl. 8, eröffnet.

כשר. כשר.

מי שרוצה לאכול

גבינות כשרות

מגבינות מרינתנו המהוללות בלי שום חשש כלל, יפנה אלי ואשרתהו ברצות ה' בטוב הן בסחורה טובה והן מצד המחיר והן מצד הכשרות.

הכילה בת 5 ק"ג פראנקא סחורה טובה ויפה מאד, יותר טוב מן ליפטויער הנעשה במרינתנו 60 צ"ל
הכילה מן 5 עד 50 ק"ג באהן זגריג 56
מן 50 עד 200 ק"ג פראנקא 54
נעטא סחורה כלי הבינדע

בוערעןסחורה.

- I. קלאס טוב למראה ויפה למעט . . . 80 צ"ל
- II. יפה 76
- III. 72
- IV. 70

פריינקוראנט אשלח הנם לכל דורש. הכשר אשלח בפעם הראשונה לכל מוסין סחורה. האדרעסע:

Grünwald Isidor
Marmaros-Sziget (Ungarn).

Dr. Josef Liebeskind
ordinirt

vom 15. Mai — 15. Septemb.
in **Marienbad** Haus Kronprinz.

נענעראל אנענט

פיר קראקא אונד אומגעבונג ווירד פאן איינער דער גרעסטען פער-זיכערונגס-געזעלשאפטען אונטער זעהר גינסטיגען בעדינגונגען גע-זוכט. — אפפערטע זינד אן די ארמיניסטראציאן ריעועס בלאט-מעס אונטער שיפפרע 11000 צו ריכטען.

חזן נבכש.

לביהמ"ד „שארית בני אמונה" בקראקא נבקש ש"ץ בן תורה וירא שמים, יודע גנן וקולו ערב, שיש לו תעודות נאמנות על מדותיו וההלכותיו ויכול לנהל להקת משוררים. פרס קבוע יקבל מן שש מאות עד שמונה מאות כתר, מלבד שאר הכנסות שאינן קבועות. הרוצה במשרה הזאת יואל לבא הנה עד ר"ח מנחם אב הבע"ל. הוצאת הנסיעה נשיב רק להמתקבל באהנו. הגבאים.

האררטה:
Bethaus Sch'eiris B'nei Emuna
Krakau Krakauergasse 43.

פיפען

פיפען בעהמישע ארט אים האלץ פיר ביער עט וויין פאן נוממער 1—4 א 26 העלער ביא

L. Apermann, Theehandlung Brody.

אגודת „פרי עץ הדר" במושבות יהודה באה"ק

(שבה התאחדו כל בעלי הנגים העברים של האתרונים הכשרים).

הנגו פונים בזה אל אחינו ב"י בכל מקומות מושבותיהם, להזכירם ולעוררם, שישמו את לבם לרעה, כי אתרוגים כשרים בלי שום שמץ חשש הרכבה (וזה כבר ידוע לכל, שאהרוג מורכב אין שמו אתרוג ואסור לברך עליו כחג) ימצאון רק אצל אגודתנו! כי אתרוגי נגנו עומדים המיד — מנטיעתם עד לקיטתם ועד המכרם בשוק — תחת השגחת הרבנים הגאונים ביר"צ שבירושלם וביפו, כפי התעורות, שהנגו נותנים בזה לעיני הקוראים:

א) בשם ה'. שלום רב להרב המ' וכי' ר' יצחק רבינוביטש ושרשת חבריו שליט"א.

על שאלת מעכת"ר ברבר האתרונים נובל להשיב רק, כי גני אתרוגי מושבות אחב"י בארה"ק ידועים לנו מעדות המנוח הגאון הצדיק ר' נפתלי הערץ הלוי זצ"ל, שהי' האב"ד ביפו והמושבות, שעד כה לא הי' בהם חשש הרכבה ובאם תהי' עליהם גם להבא השגחת הגאון הצדיק הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק, יבדל לחיים, שהוא בעת האב"ד ביפו ובהמושבות ת"ו, והפרשת ת"ו"מ יחא אס ת"י היריא כו' ר' יודל מאניש נ"י כמקדס או ת"י איש נאמן אחר, שיעמיד ע"ז הגאון הצדיק הרא"י הכהן שליט"א הנז', אין כמוהם ירין קדימה מצד כשרותם, מצד „שלבם", מצד שמירת דיני ערלה ות"ו"מ, מצד חזוק ישוב ארה"ק ומצד החזקת ידי אחינו המשקים בזעת אפם את ארצנו הק'. — הבעה"ח בד"צ דקהות אשכנזים י"ט סיון תרס"ה בתוככי עה"ק ירושלם ת"ו.

נאם חיים יעקב שפירא
נאם שאול ארזחן בהרא ז"ר
נאם ארי' ריב בהראיד ז"ל

ב) הנני בזה להודיע לאחב"י, ראי' ד' וחושבי שמו, המהררים במצות, ורבקים באהבת ארצנו הקדושה, ת"ו, כי האתרונים של הנגות, אשר לאחינו האברים בראשון לציון, הלא המה ה"ר נפתלי הלל, ור' יצחק זאב מאפאראיוסקי ר' בנימין פיין, ר' אהרן מרדכי פרימאן, ור' יהודא אידל צלאליכין, הנם עומדים תחת השגחת, והם בדוקים יפה מחשש הרכבה, ומנוקים מהערובות ערלה, ומשניח ת"ח ויר"אמירושלים עה"ק ת"ו עומד להשגיח על הפרשת ת"ו"מ"ע ברין תורה, ותחת ידו יהיו מסורים בע"ה בתבי ההבשר שלי אלו, חתומים בחותמי. ע"כ כל הזוכה לקיים מצות פרי עץ הדר מהנגות הללו, הוא בטוח בע"ה שהוא מקיים מצוה במאמרה, מפרי אה"ק בתכלית הכשרות. בעה"ח יום א' ד' המנו, ברחובות אשר ביהודה ת"ו.

אברהם יצחק הכהן קוק.

עבר לעם קדוש על אדמת הקודש בעיה"ק יפו והמושבות תיבב"א. ולמען לא יהיה מקום למעות הנגו מבריוים ומודיעים לאחינו גלוי וספרש, כי כל האתרונים הנמכרים ע"י סוחריו אתרוגי ארץ ישראל הנם כלם מורכבים, והמקום האחד והמיוחד, שבו משיגים אתרוג כשר מפרדסי אחינו שבארץ ישראל הוא אך ורק אצל אגודתנו, כפי התעורות המעידות עליהם. ותעודות כאלה אין בידי שום סוחריו אתרוגים אחרים.

ומלבד צד „הכשרות" של אתרוגי אגודתנו שבוה, הנם היחידים והמיוחדים מכל שאר אתרוגי ארצנו ואתרוגי חו"ל, כי הנם גם יפים ומהדרים למדי ונמכרים באותו המחיר של האתרונים המורכבים. בעת ממבר האתרונים נודיע בעתונים את שמות האגודות והחברות והסוחרים, שיקנו מאתנו אתרוגים, למען ידעו אחינו להזהר מהסוחרים הרמאים ובמחוסים אנו באחינו שומרי מצוה וחובבי פרי הארץ וישובה, כי וישמו לב למודעתנו, למען לא יבשלו באתרונים מורכבים ולמען הביא ישע וברכה לאחיהם עובדי אדמת הקודש ולהרחבת ישוב ארצנו משאת נפש כל איש ישראל.

אגודתנו פתחה מעתה בית משרה (ביורא) ביפו, להשיב דבר לכל השואל בענין האתרונים.

ברגשות כבוד ויקר וברכת ציון
חברי האגודה.
האררטה:
Gesellschaft „Pri Ez Hador" Jaffa, Palästina.
לשלגרמות: Feyn. Jaffa.

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten **Grammophone-Phonographe**
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgasse 7. II

עמפייעלע עכטע קאנצערט גראמאפאן זוכט נוד מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל".
ריעווע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל" זאמט 10 פלאטען מען נור 35 פלארין. גיעמאנד זאל ריעווע בעמטע געלעגענהייט פערזוימען.
פריינקוראנטע עט הויפטפערציכניסעסע אייזעלע-גאלע-גען גראמאפאן אונד פראנקא.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** **Dresden und Tetschen a/E.** vormals Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig & Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseur-geschäften.

גימנוזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו משרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז. מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים. להכין לגימנוזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמוזנות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

כל ספרי חנוך ולמוד

בכלל נמצאים בבית ספחנו המיד טן המובן ובפרטות: הוצאות „הישיה", „האור", „מוריה", לפי הטף (המורה) ב"ח, מקרא לפי הטף (התלמוד), הדבור העברי ב"ח מקרינסקי, מראה עינים ב' חלקים מאת מנסוכין, בן עמי ב' חלקים. כל אלה נמצאים כעת אצלנו בסכום רב ונבקש מאת המורים וההורים לפנות אלינו בדרישתם ונשרתם כאמונה במקחים בזול.

AMKRAUT & FREUND
Buchhandlung Przemyśl.

פיר ברוכליידענדע

יארקאלע הידעע אהנע אפערציאן פערלאנגען זיא גראמאפאן אונד פראנקא ריא ניא ערשיענע ברשאיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאט. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-גאסע 36.

Wyd.: **Naftali Hof. S. M. Lazer.**
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu